

Vergai ir Dîkiai

Vidūnas

Vergai ir Dikiai

Keturių veiksmų tragaida

Rūta
Tilžėje 1919 - mts.

UDK 821.172-2
Vi46

ISBN 978-609-419-270-8

Išleista Vyduno draugijos užsakymu

www.Vyduuno.draugija.com
www.vydunas.org
<http://linasrimi.puslapiai.lt/vyduuno/vyduunas.html>

Išleido UAB leidykla „Jūsų Flintas”
V. Putvinskio g. 34, LT-44211 Kaunas

Spausdino UAB „Print easy”
Europos pr. 42, LT-46367 Kaunas
Tiražas 500 eg.

Pratarmė

Dramoje *Vergai ir dykiai* vaizduojama Lietuva prieš Pirmąjį pasaulinį karą iki jos išvadavimo – Nepriklausomybės paskelbimo. Tačiau ne istoriniai faktai dramoje yra svarbiausieji. Tragedija prasideda ir baigiasi *Senutės* – tautos dvasią-sielą simbolizuojančio personažo – žodžiai. Ji pasirodo lemingais tautai ir jos laisvei momentais, laimina pasišventusių Tėvynei herojų būtį, bet nepasmerkia jos piktadarių – „bus ir vergams dar išvadavimas“. Lietuvos atmintį gaivinančios Senutės žodžiai dramoje išsiskiria poetine forma ir filosofiniu turiniu. Darbininkams skundžiantis „vergo gyvenimu“, *Senutė* taria: „Gyvent iš svetimųjų rankų ir tiesų, / iš juų valios – dvasios – tai vergovė. / Gyvent iš savo rankos, savo dvasios, / parimt savyj ir veikti žmoniškai, / tai bus dykybė, džiaugsmas ir palaima!“

Iš dvasinės vergystės kyla nepasotinamas godumas, nepagarba bei noras primesti savo valią kitiems, ir lygiai taip – aimanavimas, abejingumas ar žvalgymasis *svieto lygintoju*, kuriems, kaip *Gatžengiui*, „doras tik tas žmogus, kurs nieko neturi.“ Neatsitiktinai pagrindinis dramos herojus *Gervydas Tautnoras* – žmogaus ir tautos laisvės puoselėtojas – yra gydytojas, nes vergiškumo ir vidinės laisvės dilema slypi pačiame žmoguje. Tad jis pirmiausiai gydo dvasine prasme, mokydamas tapti savimi (sau-žmogumi) ir tokiu pat būdu kurti Lietuvą – „auginti savo pačių gyvybę iš pat šaknų – atsižūrint į senovę.“

Drama konstruojama atskleidžiant ne tiek atskirų personažų vidinį pasaulį, o išryškinant laisvų asmenybų (*Tautnoras*, *Senojo Pauros*, *Kantvydu*) ir vergiškos dvasios žmonių (savuoju likimu besiskundžiančių darbininkų, parsidavėlių valdininkų, klajūnų) mastymą bei veikimą. Tragedijoje paliečiamas *ponų* savivalės bei žmonių išnaudojimo problema, tačiau socialinio neteisingumo ir dėl to kylančios nesantaikos priežasčių Vydūnas ieško ne visuomenės santvarkoje, o žmoguje. Tampant laisvu ir atsakintru už savo bei savojo krašto gyvenimą, kartu pasipriešinama norinčioms ji pavergti savujų ar svetimųjų užmačioms.

„Pats sau būti darbininku, pats pelnytoju ir valdytoju, pats saužmogumi – tai visas gyvenimo dalykas.“ Tačiau šios *Tautnoro* nuostatos toli gražu ne visiems priimtinos. Gydytojo aktyvumu nepatenkinti ir svetimšaliai *ponai* (dėl tautinio sąmoningumo žadinimo ir žmonių savarankiškumo skatinimo), ir klajūnai (revoliucinės ideologijos šalininkai), ir krašto valdininkai bei keli *ponų* darbininkai, nes jis visų ramybę trikdąs...

Šioje tautos išsilaisvinimo dramoje *svetimieji* nekaltinami, o atskleidžiamos pačių lietuvių ydos. Kraštą valdyti suinteresuo tieji, tiesa, padėjo susipriešinti lietuviams, netgi pražudyti tautos laisvę puoselėjusio *Gervydo Tautnoro* namus ir jį patį, bet neturėdami pagalbininkų – vergiškos dvasios lietuvių – jie būtų bejégiai... „Rodos, čia bus veikiau svetimujų norai, nors ir mūsų žmonių aklumas, bet gal ir kaži kas dar.“

Žvelgiant per *Vergų ir dykių* prizmę į Lietuvos gyvenimą šiandien, pradedant Nepriklausomybės atstatymu ir baigiant korupcijos, emigracijos ir kt. iššūkiais, regime panašius, tik gerokai didesnius vergystės skaudulius. „Žvelgiant svetimujų akimis“, menkinama tautos praeitis, jos kultūra bei šviesuoliai, o patriotizmą mėginama paversti nacionalizmo sinonimu arba gėdinga atgyvena, prisdengiant jau ne *internacionalizmo*, o liberalizmo, globalizmo ir kitomis *dogmomis...*

Drama išleidžiama originaliu Vydūno raidynu, kur priebalsiai š ir ž žymimi vientisais ženklais, o ilgiesiems ir nosiniams bal siams žymėti vartojamas stogelis. Sie vydūniškos ir dabartinės rašybos skirtumai nesudaro jokių didesnių sunkumų perskaityti netgi pirmajį knygos puslapį, o gilinantį į Vydūno tekstus, turbūt pasitvirtins daugelio juos skaitančiųjų ižvalga, kad ši paties mąstytojo sukurta rašyba tik palengvina jo išsakomų minčių suvokimą.

Rima Palijanskaitė

Vaidinamiejie asmenis

Krâsto Senutê		du laukininku
Senasis Paura		Lieptîs, laukininkas
Kantvîdis		vaitas
Kantvîdienê		vienas 3moniû
Aurila } jû sônu-du		3îgovas
Kilius }		keli darbininkai
Viltutê, jû dûkrelê		kaimînai
Gervîdas Tautnors		kunigas
Nikas Kubeikis		du kareiviu
Skatikas		du kârininku (vadu)
Daubars	darbininkai,	keleiviû poras (jaunâvediu)
Skilius	vêliau keli jû	3emsargis
Nameikis	laukininkai	karvedis ir palîdovai
Daug8a		vêlavû ne8ejai
Sprûdeikis }	Praeivai	kareiviû bûrîs ir tîtveika
Gatžengis }		Rîkis }
keli ponai		Tautnoro vaiku-du
		Valdis }

Laikas

Lietuvos atsigavimo metai

I-Veiksmas

Vaidikla

Platus vieškelis skersai vaidiklos. Už jo senū mediū sodas. Priešakij tvora su varteliais vidurij. Už varteliū liepa su suoleliu po ja. Už mediū, nedaug matit, senas Lietuviū nāmas su grazia prieange, ī kuriā uzeinama kelias laiptais.

Laikas

Tūli metai prieš didijį kârâ. Vasara. Pavakarîs.
Visâ laikâ girdêti kalimas netolimoj kalvêje.

1-Reginîs

Krâsto Senutê, vêliau Viltutê, Kantvîdienê.

Senutê

Apsitaisiusi nebâltinta drobule senu lietuvišku bûdu, ant galvos balta kîka, bet drobule apgobta, ateina sulinkusi, kairêj rankoj su lazda, labai slankiai iš dešinės. Netoli daržo varteliū sustoja ir žiûri ī nameli. Tad dešine rankâ iškeldama prieš jî, târia

Bûk sveiks, nameli, tu senovês palikimas!
Lai laimîs tas tave, kurs visa kuria!

Tilėdama

Senutê stovi rankâ iškélusi dâr ilgokâ laikâ.

Viltutê

dailiai lietuviškai apsitaisiusi, su rûtu vainikeliu ant galvos, išeina ī prieange ir 3velgia akîlai kairên, tad târia Nieko nêra matîti! — O Sirdis jautia, kad sugrîš, kad nebetoli! — Gâl nuo kalnelio išvisiu! — — Nužengia laiptais iš prieangês ir išbêga pro vartelius kairên, nepastebêdam Senutê.

Senutê

kreipiasi ī Šâli, kur Viltutê bêga, ir iškeldama rankâ už jos, sâko
Skaisti Sirdis sulaukia džiaugsmo dienâ! — —
Gîvasis tu pasiilgimas ūi nameliū!

Kantvîdienê

išeina ī prieange, dubenî rankoje ir jame ſaukštū kâ-nors maišidama,
zvalgos ir târia Nuolatai ji ſiandien iſleklia! — — Ir
taip spiriasi eiti už Kubeikio — kaip kad bûtû dâr
ko laukti! — Viltut! Viltut! Kur vêl nubêgai?

Viltutê

toli už vaidiklos Jau grîštū! —

Kantvîdienê

Kuo neapmaudija tas jos pasielgimas! — Rûpi,
kaip tše išeis su ta bîla têvui — ir vêl kuo nebijau,
kad ta mergina neprisimintû Tautnoro! — Iš tû
sapnû tik nieko jai neišeis! Kad jâ tik ims Ku-
beikis! — O ta nerimastis! — Tarsi kazj-kokios
dêbesîs ūktûsi. — Dâr pažvelgusi vêl eina ī tropâ.

2 - Reginîs

Krâsto Senutê, senasis Paura

Senutê

sau rimtai

Tikra Širdis neapsigauna niekumet!

Senasis Paura

baltplaukis, augtas žmogus, ateina tuo tarpu iš dešinės, nešdamas
didî medinî krikštâ, kâ tik padaritâ.

Senutê

atsigrežia išlengvo prieš ateinantijî.

Paura

atnešes krikštâ, pastâto jî ties varteliais ir târia **Senâm** reikia
pasiilsêtî!

Senutê

Bet krikštui ne vieta dâr tše ties tais namais!

Paura

Kad nebeîstengiau — tur-bût jau toks likimas!

Senutê

Lemt reikia tiems namams gîvenimâ!

Paura

Taip! Tikrai taip! Ir ne jiegs tas krikštas!
Senajām Tautrimai! — Taisos mirti! O nori pa-
matīti dār savo kāpo gaire! Gimes iš mūsiņkiū,
gīvenes su mumis, nori su mumis ir mirti! Iš manes
— manīki, iš manes — norējo krikšto — seno-
viško — reikšmingo! Kiti darīdinas kaži-kur mies-
tuoše, nukāltā, nulietā iš gelezies ar ko, kaip
kaži-kur būdas! — Tokie jau dabar mūsū žmonēs!
— Užplūdo ant mūsū svetima dvāsia! Ir mes
kaip žuvelēs kitoje srovēj — kaipstame, vargstame!
Visi mes bedvāsēs, kitūjū žaislas! Tik Tautrima
dār —! Bet numirs! — Ir mān, kaži — ar veik
nereiks taipo-gi keliauti! Nebeliks tad Lietuvos
nei kvāpo — jeigu ne tu dār. — Bet ir tu —
nors sāko, kad — ar tik nemirtinga!

Senutē

Ira žmoniū, kurie kaip-nors numāno,
kas gāli būti ir kas ne ant žemēs!

3 - Reginis

Viltutē, Paura, Senutē

Viltutē

ateidama Kā judu tās beturintiu? Žiūrēdama ī krikštā Retas
tai dabar dalīkas! O koks grazus! Ir mān dār
gausi tokī padarīti!

Paura

Ar ištikrūjū grazus? Bet kol jo tau reikēs,
mergaite, nebebus senojo Pauros.

Senutē

labai rimtai, beveik liūdnai

Visaip gīvenime likimas valdo!

Viltutê

Kaip mân ir patinka! Oi kaip patinka! Rodos kokie mes, tokie ir turi bûti mûsû krikštai.

Paura

Tai tau mano darbelis patinka! Malonu labai tai girdêt! Ir gausiu padarîti. Pasidêsi klêtelêj ar kur, kol nenukaršusi pasimirsi. Bet kitokio tau reiks. Katras žmogus turi savo turêti.

Viltutê

Žinoma! Žinoma! Tik kitâm pasâkius, teatmeni, kame dalîkas! Ir aš katrâm kitokiâ audiu juoste!

Senutê

Savaip gîventi lemta kiekvienâm.

Tik žmonês negîvena — nebesugeba —

Viltutê

Mano ūrdelê aiškiai sekâ savo takus. O kad têveliai tâm īra priešingi, aš laukiu, ir sulauksiu. Ar ne, Senute?

Senutê

Tikra ūrdis tikrai sau visa nujautia.

Paura

Taip īra! O džiaugsmas stiprina. — Nîksti, kad niekâm nebeîtinki. Bet dabar, rodos galêtiau gîventi ūmtâ metû. — Tautrima pasidžiaugs išgirdes, kâ Viltutê sâkê apie jo krikštâ. Eisiu. Pasiilsêjau. Lâbâ vâkarâ! Eina.

Viltutê

Lâbâ vâkarâ! —

4 - Reginis

Viltutê, Senutê

Senutê

Senâtvê vis tiktai krikštus testâto.

Viltutē

Mân gaus ir kita-kâ dâr padarîti. Jau numanau!
Bet eisma î darzelî! Atsisêsmâ ant suololio. Eina
zmonêš keliu.

Senutê

eidama

Kas dienâ eina zmonêš kaip srovê
ir velka savo jungo grandinî!
lêjusi î darzelî atsisêda.

Viltutē

atsisêsdama 8ale Senutêš T8e taip smagu sêdêti! Tarsi
po âpsauga! Kas svetima, tat už tvoros. — Bet
pamirgau! Atsistoja greitai. Reik eiti! Pazadêjau! I8neš
motînelê tau, kuo pasiskanêti galêsi. Eina ir iš priebeutio
vôl ziûri kairê. Kad ir nêra matîti! — Bet už Kubeikio
netekêsiu! Tikrai ne! Niekumet! Eina î nâmâ.

Senutê

Taip nekantrumas laikâ ilgina —
užmerkia sielai net ir skaidriâ âkî!

5 - Reginîs

Darbininkai (Skatikas, Daubars, Skilius, Nameikis,
Daugga), Senutê.

Skatikas ir Daubars

ateina iš dešinêš, stumdamas katras savo vienratî prikrautâ visokiomis
gelezimis, tvorai statîti.

Daubars

už Skatiko savo vienratî atstûmes netoli varteliû sustoja ir târia
Atsikvêpsime! Sišon smagu.

A b u

pastâte vienratius, atsitiesia, stovi ir 3iûri î kitus darbininkus ateinantius už jû. Palûkêje atsisêda ant vienratî.

Skilius, Nameikis ir Daugga

neša ilgâ, storâ grandinî, kurs tarp jû nusvires kîbo ir už Dauggos
velkasi dâr zeme. Jiems atêjus

Nameikis

vaidiklos vidurij ties varteliais sustoja.

Skilius

atsigrežia dâr paējes kelis ȝingsnius.

Dauḡa

î Nameikî pirm jo einantî Na, nebeeina tolîn?

Nameikis

Mesime ant ȝemêš! Ilsêsimêš kaip juodu!

Jie

numeta grandinî ant ȝemêš ir giliai atsikvêpia.

Skilius

Buvo sunku!

Nameikis

Kâm ir nusigaluoti!

Dauḡa

Nelengva ȝmogui gîventi ant ȝemêš.

Skatikas

Ipatiai, kad lemta vargdieniu bûti.

Daubars

Lemta? — Kas bût lêmes?

Skatikas

Gimes vargdieniu, tokiu ir gîvesi ir mirsi!

Nameikis

Kazi! — Kad atsirastû, kurs galêtû mus vaduoti, tikrai ir i8vaduotû!

Daubars

Tik lauki! Vis bus — kad — kad! —

Dauḡa

Apie vargdieniû i8vadâvimâ jau tarsi kas kalbêjo.

Skilius

Kurstê prie8 ponus! Niekais i8êjo. Atsisêda Sale Daubaro ant jo vienratio.

Skatikas

Kas kâ pasieks prie8 ponus! Jau paikums ir kêsinties! Vargai po to dâr didesni.

Daubars

Aš vos bepakentiu! Anksti kēles, vargsti dienū dienas — valgai — dirbi — ilsi —! O taip visā āmžiū! Tikras vergo gîvenimas!

Nameikis

Galêtû bûtî ir kitaip! Mat ir Kantvîdis. Gîvena sau — nevargsta kaip mes — o tik nêra tû ponû ȝmogus. Rodos reikêtû mêtinti, kaip nors namelî pasikurti.

Skatikas

Kâm apie tai gâlvâ dâr ir lauzîti! Jau neiȝ-eisime iȝ savo vargo! Praeis âmžius! —

Skilius

ȝiûrêjes ī Kantvîdio darzâ Tȝe, mat, sêdi —

Daubars

Kas sêdi? — A — Senutê! Vis dar vaikstioja po mûsû kaimus.

Nameikis

Nors tu ȝinotai pasakîti, kaip iȝêjus iȝ vargo!

Senutê

Su iȝvaduotoju ȝmogus iȝvargsta.

Nameikis

Bet kuomet mums ateis? — Kas tai tik bûtû, kad vieniems paskirta vargti — kitiems ne!

Senutê

Gîvent iȝ svetimûjû rankû ir tiesû,
iȝ jûjû vâlios — dvâsios — tai vergovê.
Gîvent iȝ savo rankos, savo dvâsios,
parimt savîj ir veikti ȝmoniȝkai,
tai bus dîkîbê, dziaugsmas ir palaima!

Daubars

Senovês ȝodiai! Jûjû nekramtîsi!

Skatikas

Ir gâlvâ skudinki — to nesuprasi!

Daugša

Jau mums taip lemta ir tiek! Atsisėda Šale Skatiko
ant jo vienratio.

Skilius

Taip! Lemta! —

6-Reginīs

Praeiviai (Sprûdeikis ir Gatzengis), Darbininkai,
Senutė.

Praeiviai tuo tarpu ateina iš kairės ir klausos sustoje.

Nameikis

Aš tuo tik nesitenkinu. Rodos kiekvienâm
žmogui turêtû bût galima išeiti iš vergovės.

Sprûdeikis

žimus labai su ilgais juodais savo uostais Tai mudu kaip tik
vaikštiojava po žmones, jiems tai aiškindami.

Skilius

A — kurstîtojai!

Sprûdeikis

Aš ne kurstîtojas! Aš tik atveriu žmonėms
akis!

Nameikis

Tai, kâ žinai, išpâsakok!

Sprûdeikis

Jûs rodos kaip tik 8nekêjote apie savo vargâ?

Daubars

Taip, 8nekêjom! Nesmagus mums gîvenimas.

Sprûdeikis

O mân visai gerai žinoma, kaip jî pataisius.

Skatikas

Ar ne tokia jau Dievo valia?

Gatzengis

Tik pasiklausîkite, kâ išpâsakos.

Daubars

Klausīsimēs! Tik drozki!

Daugša

Daug tokiū vaikščioja dīkادуониū!

Sprūdeikis

Kurs nenori protinties, ir neišprus!

Nameikis

Nors tartai aiškū žodî!

Sprūdeikis

Dalīkas visai prāstas! Jūs vargdieniai dirbate!

O kieno gerui?

Nameikis

Jeib turētume kuo gīventi!

Sprūdeikis

Bet tas jūsū dārbas daug daugiau atneša naudos,
negu jums tenka! Kur kliūva visa? Ar ne ponams?

Daubars

Kad tave! — Teisībe sakai!

Daugša

Bet ponū — visa: īrankiai, laukai — visa! —

Skatikas

Kaip tās jo teisibē? Dār nematau!

Sprūdeikis

Supraskite! Ar mātēte kuomet-nors ponus
dirbant? Ar jie kuomet-nors vargsta kaip jūs?

Daubars

Mat, kaip jis dalīkā vertia!

Daugša

Berods! Kitaip išrodo! Vienok — —

Skatikas

Kām Dievas dāvē —

Nameikis

Jie kitaip dirba.

Sprûdeikis

Kaip dirba? Tik pamanîkite, kaip gîvena, kaip jie vilkêja, vâlgo, kaip laikâ praleidia! Iš kur visa tat paeina? Ar ne iš jûsû prâkaito? Jie minta iš jûsû, o jie jus valdo, kaip savo turtâ, savo lobî. Jûs jû vergai! —

Daubars

Iš tîkrûjû — taip îra!

Nameikis

O jeigu jau taip, tai kaip iš to išêjus?

Sprûdeikis

Trumpai pasâkius: Viso pasaulio darbininka turi eiti iš vieno. O toliau: Reikia protinties ir dâr kart protinties. Išprutes žmogus nebeapgaunamas.

Skatikas

Kur tîse apgavimas, kad reikia vargti? Kurstîmas ir tiek!

Dauḡsa

Manes nieks neapgaus!

Skilius

Mes ne mulkiai.

Nameikis

Palaukite, vîrukai! Lai išpâsakoja! — Tai ko reikia pirma darîtî?

Sprûdeikis

Isirašîkime ī darbininkû draugijas. Tad mes visa padarîsime. Iteiksime jums râgtû. Pasiskaitîsite. Pasiprotîsite. Ir eisime iš vien. Pirma žmogus turi taip sâkant liuosâ arba valnâ protâ īgîti. Tad nuversime ponus ir bûsime pilnai liuosi ir valni.

Daubars

Saunios bus peštînês! Na, mân tiktû!

Nameikis

Bet ta jūsū liuosibė ar valnibė ar ne bus tik išsvetur atneštta kaip ir pātīs žodai? Mums vargu kā suteiks!

Sprûdeikis

Tik palauki! Paaiškisiu!

Nameikis

Mūsū vargā tegāli suprasti mūsū žmonės.

Sprûdeikis

Mes darbininkai kaip ir jūs! Ir norime pātīs iškliūti iš ponū nagū kaip ir jūs!

Daubars

Žinoma, visi norime!

Skatikas

Bet kas Dievo leista, jau nepataisisi.

Dauḡa

Pasakîti lengva, bet ne padarîti.

Nameikis

Bet man vis dâr neaišku! Ponus nuvertę, pātīs užėmė jū vietas, kaži ar ir žinosime, kaip giventi? Ar negausime kitū versti dirbtį už mus?

Gatzengis

Ponai gaus dirbtī.

Daubars

Šaunūs bus juokai!

Skatikas

Ponai? Jau netikiu!

Dauḡa

O kad neistengs! Išeis niekais ir tiek.

Nameikis

Bet jeigu ir īstengtū, kas iš to? Mes bûtume tai, kas ponai pirma, bet pagaliaus vis tie pātīs. Kaip tik sâkē pirma mūsū Senutė? — —

Skatikas

Kaži — kaip sâkê!

Nameikis

Kaip sakei, Senut?

Senutê

Sakiau ir pasakiau! Dabar bus taip:

Pralaužia diegas ir gi kietâ zeme — aug damas.

Sprûdeikis

Ko dâr ir vârgini senâ 3mogû! Kitoks dabar pasaulis negu seniau. Sakau jums: susitelkime!

Senutê

I8kliûti i8 vergovêš 3monêš tiki,
o tik temaino savo pantius!

7 - Reginîs

Kubeikis, Praeiviai, Darbininkai, Senutê

Kubeikis

ateina nepastebêtas ir stovi, klausos.

Sprûdeikis

I Senute Eik î užkrošnî! T8e bus 8ilta. I darbininkus O jums sakau, jeigu norite i8eit i8 vargo, susidêkime! Netrukus, mûsû bus didê krûva ir mes pasiimsime ponû dvarus, ponû turtus, ponû galîbe. — Sakau jums, tad mes bûsime ponai, smagiai gîvesime, skaniai pasivâlgîsime. Gana to jungo! —

Kubeikis

3engdamas artîn Saunûs jûs mâñ 3monêš!

Darbininkai

visi atsistoja Kubeikiui pra8nekus.

Kubeikis

O jûs tokiû niekû dâr pasiklausot? Ar 3inote, kas tai, pasiimti ponû turtus, dvarus? — Plê8imas! Vogimas! Ne kita-kas! Kurs doras 3mogus taip darîs!

Daubars

Žinoma, nei viens! Kas bandītū!

Dauḡa

Vagimi nepasidarīsiu!

Skatikas

Kur aš eisiu plēšti!

Nameikis

Pasiklausome, kā žino papāsakoti!

Sprûdeikis

Ponas ir drīsta dār kalbēti apie dorā! Iš kur turi ponai visus savo turtus? Pasiplēše, pasivoge visa. O vāgiui reikia paimti, ka jis pavoges īra! Tā liepia tikroji dora!

Kubeikis

Kām jie kā īra paplēše! Ar gāl jums, darbininkams? Mat, kokie tai tāe paukštiai — melāgiai! —

Sprûdeikis

Kas melāgis? Aš vargdienīs, kaip ir jūs, broliai! Aš noriu, kad nebebūtū bādo, kad visi Žmonēs gīventū Žmoniškai, palaimingai!

Kubeikis

Vogti, plēšti bene Žmoniška? Ar tuo pastosit palaimingi? Isibradīsit tik ī didesnī dār vargā. Gīvent dorai ir sāntaikoj su viens kitu, tai īra palaima.

Sprûdeikis

Nei manīt nemāno ponai su mumis gīventi sāntaikoj. Vien siurbti mūsū kraujā, tat jems rūpi.

Kubeikis

Vīrai, tokio niekšo dār ir klausotēs! Lai eina, iš kur jis atsivilkes! — O kad ne tuoja —

Nameikis

Rodos, kad ir kiek protингai —

Sprûdeikis

Tik vergaukit ponams! Bus jiems kuo gîvent!

Kubeikis

Sakau, tverkit už savo gelžgaliū! Ginkit 9alies ramîbe!

Daubars

imda ms gelžgali iš vienratio Ir tuoja! Aš jiems —

Skatikas

Ir aš dâr pamokîsiu!

Nameikis

Bet, 3monê s, ir kitaip dâr galêtume — —

Kubeikis

Kaip t8e kitaip?

Sprûdeikis

mâzumâ atsitraukes dešinê pusê Broliai, tik aš nieko blogo jums — —

Kubeikis

3mones versti piktâdariais, tai ne bloga? Sakau, varîkit juos!

Daubars

Kad nesitrauksit — pamatîsit —

Skilius

Tikri kurstîtojai!

Sprûdeikis

Kas kurstê? Kas mus kiršina?

Kubeikis

Ar nenorêjo supešinti su ponais? O kas palaikîs viršû?

Sprûdeikis

Pats ponû vergas tikriausias!

Nameikis

Gero nei viens, nei antras dâr —

Kubeikis

Aš vergas? Kaip aš vergas? Ko dâr laukiate?

Sprûdeikis

Ir bûkite beprotiais!

Daubars

Šoka prieš jî Kas tau beprotis? Kas?

Kubeikis

† kitus O jûs dâr stovite?

Dauḡa

Už tiesâ ir aš — Pasiima gelžgalî.

Skatikas

Šokdamas prieš Gatžengî Sumuškime tuos valkûnus!

Skilius

Ir aš — nevengtiau —

Kubeikis

Suduokit, kad nežinos, kur dingt!

Nameikis

Bet apmâstîkim — —

Sprûdeikis

bêgdamas iš tolo O tie kvailiai! Vergai! Tikri veršiai!

Gatžengis

Palaukit! Dâr atsimîsit! Pradingsta.

Darbininkai

grîžta su savo īrankiais.

8 - Reginîs

Kubeikis, Darbininkai, Senutê.

Kubeikis

Tikri tai niek̄sai! Susiundît žmones tegâli ir daugiau nieko. Išlengvo tikrai dâr pasitaisîs mûsû gîvenimas. Šnekêsime su ponais. Jie mielai mus išklausîs ir mus gelbês.

Daubars

Žinoma. Tik reikia skûsties.

Skatikas

Atiu, ponut, už gerâ patarimâ!

Daugša

Su piktu nieko neištaisîsi.

Nameikis

Manau, reikêtû apmâstîti, kâ ta Senutê ir tas praeivis pasâkê. —

Kubeikis

Tik nesukit galvos apie dalîkus, kuriû jûs ne-suprantat!

Skilius

Tai-gi! Tai-gi!

Skatikas

Sirdingai dêkoju dâr kart! Bûtû kaži-kaip suklaidine.

Daubars

Na, mân nebélîs. 3inosiu apsieiti.

Nameikis

Rodos bus laikas, vilkti tolîn savo grandinî.

Kubeikis

Boginkite ī dvârâ! Rîtoj užtversime tvorâ.

Skatikas

Kibsimė už vienratio! Pradeda stumti.

Daubars

Nei nêra taip sunku! Kuo neeina savaime! Stumia.

Skilius

imdamas grandinî Ir tas grandinîs jau ne toks baisus!

Nameikis

Moka visi pažnekêtî!

Daugša

Bet ponas Kubeikis kalbêjo mûsû gerui! Isguldê! — Lâbâ vâkarâ ponui! Velka grandinî.

Kubeikis

Keliausite sveiki!

Darbininkai

dâr kâ sâko galvomis kinknodami, bet nesuprantama. Nueina.

Kubeikis

žiûri ī nueinantius.

9 - Reginis

Kantvîdienê, Senutê, Kubeikis.

Kantvîdienê

išneša dalele Senutei. Stai, Senute! Dievo dovanele.
Gîvenki, kol jis duos! Visiems mums leista vargti.

Senutê

Teisiūjû neapleidia Dievas niekumet.

Kantvîdienê

Neapleidia. Teisibê! Bet sunku kartais.

Kubeikis

atsigreždamas ir artin prieidamas Lâbâ vâkarâ, uošvien!

Kantvîdienê

Lâbâ vâkarâ ponui Kubeikiui! Bet su uošviene,
tai jau kazî-kaip išeis!

Kubeikis

Kaip neišeis? Kad têvai ir broliai sutinka —
sutiks ir Viltutê. Sulîgsime.

Kantvîdienê

Ir visa priruošême. Tik têvas dâr negrîzes.
O kazî, kokiâ ir žiniâ parneš! Kad neteksime
gîrios, gâl ponui ir nebetiks Viltutê!

Kubeikis

Jau kaip ir bus, kaip nebus, kad aš tik jâ
gausiu. Bûsiva apsivedusiu, manes ir pamils. Bet
pasišnekêsime paskui. Dâr turiu žîgî kalvên. —
Tai-gi tuo tarpu!

Eina.

Kantvîdienê

Lauksime! Tili, tad sâko Ir su tuo dâr rûpesnis!
 Doras berods jis 3mogus, bet kaži? Kâ manai,
 Senute?

Senutê

Vis kâldinas ir kâldinasi grandinius,
 kol ir nebliks 3mogaus tarp gelezû.

10 - Reginîs

Viltutê, Kantvîdienê, Senutê.

Viltutê

tuo tarpu i8êjusi ilgstindamosi î prieange ir pažvelgusi kairên
 Nors jau nuêjo! — Mamît, a8 tik negaliu prilenkti
 Sirdies prie to 3mogaus! Neverskite manes! A8 laukiu
 Gervîdo! Neverskite, mamît!

Kantvîdienê

Kâ veiksi nei8tekêjusi? Kûdiki, pamanîk! Ku-
 beikis i8mintings 3mogus, o dabar gâves vietâ
 miesto net valdîboj . . .

Viltutê

Tatiau mieliau viena pasiliktau. Nepritinku
 prie Kubeikio. Kitaip jis jautiasi, kitaip a8! —
 3inau, kad su Gervîdu — tai bûtû — tai 3mogum
 taptiau — tikrai! Veikiau mirtiau negu i8tekêjusi
 u3 Kubeikio!

Kantvîdienê

Esi vaikas ir tiek! Ar manai tave ir ims
 Tautnors? Kaži-kas jâm galvoj!

Viltutê

A8 3inau! Nepamir8o manes. Nebûtû taip
 dažnai râ8es! O kad prašiau jo Siandien — kaip
 tik Siandien parkeliaut, tai ir parkeliaus! —

Kantvîdienê

Kas tau, mergel, tai ir îkvêpê? Tai, kad leidom visâ vâliâ! O jis neparkeliaus! Matîsim! Jau vâkaras. O kâ ir veiks dâktaras su kaimo mergele?

Viltutê

Kâ jis veiks? Ar að tokia niekâm neverta? Senute, sakîki tu! Tikêjau juo. Ar turêtiau dabar abejoti?

Senutê

Vaiðkus ȝmogus sau renkasi ir tokiâ ȝmonâ.

Viltutê

Gâl ir neesu jo verta? Vienok jis mane sau lîgiâ padarîs — tikrai! Nors jau iðvîstiau ateinant. — A — têvelis! Bêga jî pasitiki.

11-Reginîs

Kantvîdienê, Senutê.

Kantvîdienê

uȝȝengdama i prieange Na pagaliaus! ȝiûri kairêن. Bet ap-siniaukes jo veidas! — Visai — kaip jau nujautiau. Tai ir iðplêðê jâm giraite! — Vargðai mes ir tiek!

Senutê

Nei vienas to negâl paimti ȝmogui,
kas jis patsai ðra! Tuo reik raminties!

Kantvîdienê

Bet kad mâzgosi ȝirdis!

12-Reginîs

Kantvîdis, Viltutê, Kantvîdienê, Senutê.

Kantvîdis

i Viltute, kuri i jî ȝsikibusi ðra, ateidasas Neklausinêkî! Bûki,
kaip pridera kûdikiui!

Viltutė

Vis dâr kûdikis! O kuo neturiu jau dvidešimt
du metu.

Kantvîdis

Manau, ne tau varginties rûpesniais!

Kantvîdienê

Tai išplêšê giraite?

Kantvîdis

Palikime tâ tuo tarpu! Lai bus mân vienâm!

Kantvîdienê

Tik jau pasakîk! Pasidalîsime vargâ.

Kantvîdis

Kâ tše bepasakîsiu! Taip sâkant nuspresta.
Iš dvaronies negâli imti lauko gelžkelui, tai ims
mûsû giraite ir duos kelis skatikus. Mat, niekâm
neverta!

Kantvîdienê

Ir negalêjai atsiginti?

Kantvîdis

Jû galia, jû kalba ir jû tiesa. Aš tiktai Lie-tuvis. O gelžkelui dâr-gi pasidâro vingis per mano
giraite! — Bet netrukus, iškirs medius, kurie taip
graziai apsiautė mûsû namelî — kurie 8lamėjo —
gaudê senovês pâsakas! Jiems neverta! Na, test!
Nieko nebepadarîsi! Dvaronies laukû negâli imti.

Eina.

Senutê

Duos Dievas lâbâ vâkarâ tatiau.

Kantvîdis

Atiu 8irdingai! Malonûs tavo 3odiai! Tiktai
— kad esame ir pasiliekame vargšais. Pasaulio
ûkanos susikaupusios mûsû 8alelêj slopina visâ
mûsû gîvîbe!

Senutê

Dâr visados vêl prasiblaivê visos ûkanos!

Kantvîdis

Sitos kitokios negu dingstantiosios. Jos nuolatai tirštėja ir tamsėja!

Senutê

Patiû gîvîbei gîvstant, josios nîksta!

Kantvîdis

Kaip dâr galêtû! Visaip marinama!

Viltutê

glaudiasi prie têvo Têveli! Nenusiminki! Bus dar ir kitaip!

Kantvîdis

Teisîbê! Pamiršau! Dêl tavos 9î vâkarâ suligt norêjom. Tur bût tuoj ir ateis Kubeikis.

Viltutê

Têveli, dâr palauk dienele, dâr neversk manes!
Bûtiau nelaiminga visâ âmžiû!

Kantvîdis

Sneki kaip vaikas! Mes tavo gero trokštam.
Kubeikis doras 3mogus. Matîsi, kaip gražiai sujuo gîvesi!

Viltutê

Kad aš laukiu Gervîdo! —

Kantvîdis

O nesulauxsi! Bereikalo jo ir prisimint.

Kantvîdienê

Tai jau ir ateina! —

Viltutê

pamâtiusi Kubeikî bêgdama ī prieange Negaliu! Negaliu!

Kantvîdis

Tu pabûsi ir pasveikîsi, kaip pridera! Girdi?

Viltutê

sustoja prieangêj ir 3iûri kairén dûsaudama.

13 - Reginis

**Nikas Kubeikis, Kantvîdis, Kantvîdienê,
Viltutê, Senutê.**

Kubeikis

ateidamas iš desinės Sveikas parkeliâves, uošveli!

Kantvîdis

prie vartelių Sveikas! Tiktai su tuo uošveliu gausime kiek dâr palaukt. Sauniai pavarge dabar, girios neteke!

Kubeikis

Tai ištikrûjû? — Kâ beveiksime! Turês mums bût gana ir be jos. Nusprendê tie ponai tikrai, kaip valdiai naudingiausia. Mes turime sutiki! Bet aš dabar gerâ vietâ miesto valdîboj gâves —

Kantvîdis

Tur bût ir jau nebepritiks Viltutê!

Kubeikis

Kur ne! Kad mân ji taip labai patinka! Berods reiks prâtinties prie ponû kalbos ir bûdo.

Kantvîdis

Mân geriau mokant tos jû kalbos, gâl ir ne-bûtû girios išplêše.

Kubeikis

Žinoma! Reikia visiems eiti su jais iš vien! Taip vis smagiau! Bet aš Viltutês dâr ne pasveikinau! Meldiu dovanot! Eina ī daržâ, duoda rankâ.

Viltutê

nepažvelgdama duoda savo ir sâko Nêra taip svarbu!

Kantvîdis

Rodos pritiktû kiek patogiau pasielgti!

Viltutê

Bet aš nenoriu tû ponîbiû ir tû smagumû. Visiškai nenoriu eiti su jais išvien!

Kantvîdienê
Tik nebûki tokia stadura!

Kantvîdis
nekantrus Kad tau nêra užtenkamo proto, tai mes
turime sprest už tave!

14 - Reginis

Aurila, Kubeikis, Kantvîdis, Kantvîdienê,
Viltutê, Senutê.

Aurila
ateina daržej iš kairės, stovi ir klausos.

Viltutê
Tai aš verga jau ir dabar! Kas bus vêliau?
Niekâm negaliu pasiskûsti, visû apleista, tarsi bûtiau
našlaitê.

Aurila
Bet, sesît, ar aš ne tše, tavo brolis? O ir
Kilius? Tikéki manim, Nikas geras žmogus. Ge-
resnio bitiulio nei aš, nei Kilius neturiva! — Sveikas,
Nikai! Duoda jâm rankâ.

Viltutê
Tai eikite jûs už jo! Aš laukiu Gervido ir jî
sulauksiu.

Kubeikis
Gâl tikite, kad jis, išėjes augštus mokslus, dâr
pažiûrės į kaimo mergelę?

Kantvîdienê
Kaip tik ir aš jai tâ jau pasakiau!

Kubeikis
Aš Viltutê noriu, kokia ji īra, nors ir nieko
nebeturêtû! Nešiosiu jâ ant rankû. Bet kas gâli
juo pasitikêtî, kurs tiek metû nebematîtas, didiuose
miestuose gîvenes?

Kantvîdis

Nêra t̄se ko ir bekalbêti! Eisime, susêsime ir sutarsime. Liepsime ir paklus! Eina.

Kantvîdienê

O mûsû Viltutê ir bus protinga — ne oziuos!
— Eisime vakariene dêti ant stâlo. Eina.

Viltutê

staiga bêga pro juos prošâ iš darželio ir vieškeliu tolîn kairê.
Ne! Ne! Negaliu! — Negaliu! — Nesutarsime!
Išvaduos mane Gervîdas, mano Gervîdas!

Kantvîdis

Ar jau visai! Tas netikes vaikas!

Aurila

iš daržo žvelgdamas kairê Bet žiûrêkit! Ar ne Tautnors ten beateinâs?

Kantvîdienê

išeina iš daržo ant vieškelio ir žiûri.

Kantvîdis

išeidamas taipo-jau ant vieškelio Visas ūgis — eisena tikrai jî primena. — Manîtai vaidinasi!

Kubeikis

taip-gi išeidamas Negâlims daigtas!

Kantvîdis

Dabar gana! Ji kabinasi jâm aplink kâklâ!

Kantvîdienê

Ar ta mergelê visai iš galvos! Vieškelij!

Kubeikis

Pasielgimas, kad nepasakîsi!

Kantvîdis

Vilte! Ant daigto î tropâ! Pamokîsiu dâr dorai pasielgti!

Kantvîdienê

Gêda nepasâkoma! Jâm tur-bût tai paprasta.

Visi tili žiûrêdami kairê

15 - Reginis

**Gervîdas Tautnors, Aurila, Kantvîdis, Kantvîdienê,
Kubeikis, Senutê.**

Pradeda temti.

Tautnors

ateidamas Lâbâ vâkarâ mieliems têveliams ir visiems!
Nesupratau tikrai, kas t̄se jûsû sakîta! Bet —
lâbâ vâkarâ sakau iš visos Sirdies! Ištisia rankâ
Kantvîdienei.

Kantvîdienê

Lâbâ — vâkarâ — pon — dâktare!

Tautnors

Kâm aš jau t̄se ponas dâktaras! Aš grîzau
namon jûsuose gîventi jûsiškiu! Duoda rankâ Kantvîdiui.

Kantvîdis

ilgstindamosi duodams rankâ Prie tokio bûdo mes dâr
nevisai priprâte!

Tautnors

Prie kokio? — Ar kâ negerai padariau?

Viltutė

Têveliai tur-bût pîksta, kad taip kabinausi prie
taves! Nepîkite, têveliai! Aš tokia laiminga! Tik
supraskite, Gervîdas sugrîzo! O kaip tik 8iandien!
Kaip galêjusi bûtiau rimti! Oi, Gervîdukai! —
Glaudiasi prie jo.

Kantvîdis

Kaip mân t̄se suprasti! Aš, mat, senovês
žmogus. Mân pirma svarbu tinkamas pasielgimas.

Tautnors

Tai rodos, aš nebelaukiamas, kaip pirm metû.

Kantvîdis

Tokî ilgâ laikâ nieko tikro neišgirde, ketinome
dûkrâ išleisti 8tai už pono Kubeikio —

Tautnors

Kâ? — Viltute?

Kantvîdis

Kitos dûkros neturime!

Tautnors

Viltute? — O tu, Viltut, tu?

Viltutê

A8 — taves laukiau ir — dabar nieko nebebijau!

Kantvîdis

Bet dabar bus, kaip a8 nustatiau! Ne kitaip.
Penkiais metais 3mogus labai persikeitia.

Tautnors

Berods! Bet mân tie metai buvo mokslo
metai. Ir grîžtu dabar gîdîtoju — —

Kantvîdis

Ir mâno tas ponas su ûkininko dûkra smâ-
ginties, kaip su miesto pasileidêlêmis?

Tautnors

Ar tuo tikêti ir galima? Viltut, nors tu tai ne-
manai, tikrai ne?

Viltutê

Kaip ir galêtiau! 3inau, kas tu.

Tautnors

Ir neapsirinki.

Kubeikis

O 8i8on pat vie8kelij, globoti nesâkant mân
pažadêta!

Kantvîdis

Vilte, traukis pagaliaus nuo jo!

Tautnors

Bet, mieli têveliai, paklausîkite mano nors kelis
3odelius! Nesijautiu niekaip nusikaltes. Visai tiesus
i8 jûsû pra8au Viltutês. Jokios gêdos nenoriu jums
padarîti!

Kubeikis

Miestû pâprotiai per gerai žinomi!

Tautnors

Bet až jū nepažîstu. Vienas mano noras sižon gîventi su savaisiai.

Kantvîdienê

O dâktaras? Kâm tai dâktaras?

Tautnors

Kad kaip nors galêtiau saviškiams patarnauti. Kaip tik siandien suderêjau dêl laukelio ten pagirîj prieš kâlnâ už upelio. Tše kurdîsiuos namelî. Tše gîvesiu. Tše mokîsiu kaimînus sveikais išlikti, ir gîdîsiu, jeigu kas tatiau susirgtû. O slaugîsiu ir pat jus, mieli têveliai!

Kantvîdienê

Bet mieste Viltutei tik bûtû geresnês dienos!

Viltutê

Ne, mamît! Mân geriausia prie Gervîdo. Têveli, bûki vêl Sirdingas! Leiski eiti už jo! Motînel, tarki už mane!

Kantvîdis

Kâ až žinau, ko jis iš mûsû reikalaus! O kad kûdikis manes nebeklauso, tad sunku bûti Sirdingu!

Kantvîdienê

Kad žinotiau tikrai — mat —, kad ponas dâktaras —

Tautnors

Sakiau, kad až joks ponas, miela motînele!
Až noriu jûsiškis —

Kantvîdienê

Manau, kaži ar ir pritiktû Viltutê! Taip dâr neaišku! —

Kantvîdis

Labai t̄se reikia apmâstîti —

Kubeikis

Bet mân pažadêta —! Ar tai jau taip greit —?

Kantvîdis

Berods pažadêta! Bet kad Viltutê —!

Kubeikis

I nepalaimâ ītrauks visus! Kas suprâto, ko
jis ištikrûjû nori?

Tautnors

Nesunku suprasti! Tik pamanîkime, koks
mûsû gîvenimas! Krâgtas mûsû iš ziliausios se-
novês! Bet svetimi žmonės īra užplûde ant mûsû.
Mes dabar gîvenam tarsi iš jû malonês. Jie skiria
mums dârbâ, jie doroja mûsû gîvenimâ, jû teismas
sprendia apie teises, jû paliepimai valdo ୟâlî. Net
savo kalbâ ir mânimâ mums ībruiko! Vergais jie
mus padârê. Todêl êjau augštus mokslus ir todêl
grîzau, kad gîventiau ୟišon ir kitieems bûtiau pa-
veikslu, kaip galima žengti išvadâvimo taku ī dî-
kîbe, kaip gîvent galêtumim iš savo, visai sâviški
kûnu ir dvâsia.

Aurila

Gražu! Tikrai gražu! Tik suprast? Kâ
manai, Nikai?

Kubeikis

Kâ manîsiu! Svajonê! O tos vis pasilieka
muilo burbulais! Visas pasaulis tokiems prasimâ-
nîmams priešinasi. Ar ne aišku! Viltute īplêg ī
prâgarâ ir gana!

Viltutê

Mân ir varge ir skausme su Gervîdu bus
palaima!

Kantvîdis

Tas su tuo teismu, tai jau ištikrûjû! Bet kâm tiek mokslo metû?

Tautnors

Kad išmanîtiau, kas tikrasis žmogaus gîvenimas ir kaip žengti išvadâvimo takais! Paveikslu norêtiau bûti sveiko žmoniško gîvenimo! O Viltutê tikrai su manim — —

Kantvîdis

Jau, rodos, ir suprastiau — —

Kubeikis

Gudriai moka pažnekêti. Bet ir aš ējau mokslus, kad inžinieru taptiau, o vis lankiaus jûsuose ir ne-manau griauti ramaus ir paprasto mûsû gîvenimo. Kas dâvė gerâjî žmogaus paveikslâ? Kas?

Tautnors

Nesvarbus 8išon gudrumas. Tâ mûsû gîvenimo ramîbe ir pâprofî mums suteikê svetimi žmonês, mus pajunge po savo noru. Senai jau laikas gîventi nauju bûdu, o tâm reikals auginti savo patiû gîvîbe iš pat 8aknû — atsiziûrint ī senove.

Kantvîdienê

Rodos gana aišku. Jau kuo nesakîtiau —

Kubeikis

Tikrai salingos jo kalbos! Nauji užmânîmai dâr niekumet neatnešê palaimos.

Tautnors

Kalbu kaip manau! Jûs, têveliai, zinojot, kad aš Viltute mîliu. Ir patsai zinojau, kaip jûs mîlit savo kûdikî. Todêl ir neišvesiu jos toli iš têviškês.

Viltutê

Vaikstiosiu iš mudviejû namelio ī têveliû ir vêl atgâl!

Kubeikis

Aišku, kad gîves iš tėvû turto! Ir pats išidavė! Aš nieko sau nereikalauju!

Tautnors

Kur aš kalbējau apie tėvû turtus? Mân rûpi mûsû visû, mûsû ūlies gerovê!

Kubeikis

Bet tiek metû po svietâ kaip koks valkûnas plaujojes —

Tautnors

ramus Kaip aš valkûnas?

Kantvîdis

Manau ir be vaidû apsieisime!

Kantvîdienê

Kvietiu visus ī tropâ! Atsisêsime, vâlgîsime ir pasižnekêsime kaip kaimînai!

Kubeikis

Tai, tur-bût, reiškia, kad aš turêtiau traukties!

Kantvîdis

Ne taip! Bet reikia ī Viltute atsižvelgti.

Kubeikis

Visai apâke! Viltutê žūs — o visa rengiama — prigaviko!

Tautnors

supîkes Koks aš prigavikas! Aš tikrai tikimas pasilikau Viltutei ir visai têviškei!

Viltutê

Bijau! Gervîd! Bijau!

Kantvîdis

Bet, vîrukai! Rodos galêtume —

Kubeikis

Tik pasergêtî norêjau, kad apmâstîtut ar aš ar toks — —

Kantvîdis

Mân, ȝinoma, ir ponas Kubeikis bûtû mielas
zentu! Bet toks pasielgimas tik labai —

Kubeikis

O jo pasielgimas su jûsû dûkrele pat vieȝkelij?

Kantvîdienê

Ar jau kas atsitiko? Apȝodiuot nereikêtû.

Viltutê

Gervîdas mano parinktasis —

Kantvîdis

Netiko mân, bet atitaisîs.

Kubeikis

Taip doras ȝmogus atstumiams ir tokî tȝe —
Traukiasi Dâr pamatîsit, kâ atneȝê jums toks valkûnas.

Tautnors

Ir nesigêdi tokiu bûdu burnoti!

Kubelkis

atsitraukes O sakau, tu esi valkûnas! ȝmones ateini
suviljoti, griauti râmû jû gîvenimâ —

Tautnors

Apsirinkate! Vergove griausiu! Tai teisîbê!
O kursiu gîvâtâ, nors visi vergai tâm prieȝisis!

Kantvîdis

Gana, vîrai! Gana! Nepakentiu! Eime!
Eikime visi! Eina trobon.

Kantvîdienê

Labai man gaila, pon Kubeiki!

Kubeikis

Nereikals! Viltutê, nebûdama mano, nebus ir jojo.

Kantvîdis

atsigreȝdamas ȝmogau! Ko iisipiktinate? Eina i trobâ.

Kubeikis

eidamas Nieko nebegirdiu! Eina kairê.

Aurila

Geriausias jis mano draugas iȝ jaunû dienû!

Viltutė

glausdamos prie Tautnoro **Ak, Gervîd! Mano Gervîdukai!**
Dabar tu mân bûsi ir apsauga! Eina abu ī tropâ.

Aurila

Nikai, — nors mudu liksiva draugu!

Kubeikis

Mano keliai dabar kiti. — Dingsta. — 3îmiai temsta.

Aurila

stovi dârangoje ir 3iûri kairê, tad labai susimâstes eina ī nâmâ.
 3iburiai sušvinta troboj.

16 - Reginîs

Senutê, Kubeikis.

Senutê

Viena pasilikusi, ji atsistoja varteliuose ir 3iûri ī namus, tîli, tad sâko
Mane pamirso savo rûpesnij.

Bet a8 tatiau saugosiu jû namelî,
 kaip jî saugoti tik tegâl senovê.

Vêl tîli. Tad atsigrežia ī vieškelî, nutraukia pilkâjâ savo drobule nuo
 galvos, kad balta kîka dabar mafitî.

Kubeikis

grîžta i8 kairês ir sustojes 3iûri ī nâmâ, tad taria Negaliu to
pamanîti, kad mano nebus Viltutê! Jâ mîliu ir 3ûvu!
 — Prakeiktas dabar visas mano âmzius! O tu —
 likimas! Ir tavo — a8 ne vergas — Prakeikiu — —

Senutê

stojas varteliuose i8rodîdama 3îmi su balta savo kîka.

Ne keiki! Keiksmas griûva ant keikêjo!

Kubeikis

pabûges, târia ir eina **Kas? Kas tu?** — Ar tû namû —
 vêlê — sekiot 3monêms? Kuo bûtiau nusikaltes?
 A8 — nepalaimingas — Dingsta. — Tîlu —

Senutê

Duok, Viešpatie, kad **Gervîdas Tautnors**
 gîvîbe mûsû visâ i8vaduotû!

U 3 d a n g a.

II-Veiksmas

Vaidikla

Laukas. Kelukas. Sale jo vaidiklos gilumoj prieš kalnâ jaunû mediû sodas. Jame augštai labai daili nauja lietuviška mûrinė troba su žîmiai gražia prieange. Sode kairėj augštakas klevas, po juo suolelis. Varteliai sodo tvoros vidurij.

Tvora neaugsta.

Laikas

Keli metai po pirmojo veiksmo. Vasarovidis. Pirmietis.

1-Reginîs

Tautnors, Viltutê, Rîkis.

Tautnors

sode raišto medius, paremia pilnas vaisiû nulenktas šakas, jeib ne-nulûžtû. Kartais atsitieses su pasimêtigimu žvalgos savo sode.

Viltutê

kiek trukus išeina su daugiau negu metû kûdikiu ī prieange, pastâto ji ant prieangês krâšto ir, valandele pastovėjusi su juo, târia

Žiûrêki, Gervîd, kur mûsû Rîkis atsistojes!

Tautnors

pažvelges Augštâ vietâ pasirinkes! Nebloga! Tik nenukris?

Viltutê

Ir pats dâr laikosi ī ūlâ ūzikibes.

Tautnors

Bûs vîras — sâviškas, kaip žmogui pridera.
Stovës ant savo kojû.

Viltutê

O koks jis mielas, malonus! Glaudia kûdikf prie saves Ak Gervîdukai! Kokia aš palaiminga! Tai

tas Rîkiutis, tas mûsû Rîkiutis! — Eisiva abu pas têvelî! — Nulipa iš prieangês ir eina vaiku vedina Gervîdopi.

Tautnors

mâstidamas 3mogus vis palaimingas, kadjis klausosielos balso.

Viltutė

sustodama Kad klausos? — Manai aš laukiau, tikėjau ir taikės, kaip tikėjusi buvau?

Tautnors

Taip! Manau! Iš to išaugo visa mûsû gîvata: mûsû namelis, mûsû draugė. O kaip visa tarpsta! Tik pažvelgki ir ī sodelî, ī visâ darzelî! Kaip tše gražu! Mediai kuo neneša per daug vaisiū. Reikia net, 8âkos paremti, kad nenulûžtû.

Viltutė

Vaisinga mûsû žemė! O sâko — vargšė Lietuva!

Tautnors

Nebus ji vargšė visumet! Ir tolimesnis mano dârbas nepasiliks be vaisiaus. Stovi ir 3iûri ī aplinkibė. 3iûrėki! Ar negalima džiaugties?

Viltutė

su juo 3velgdamo Nauja gîvibė — pradėjo 3idêtivisame krašte.

Tautnors

Gâl ne nauja, bet senoji, arba geriau sâkant tikroji — gîvoji!

Viltutė

Aš tai jau neskiriui taip! Mân viso vidurîs — mûsû namelis! O tame tu — o dabar ir mûsû Rîkiukas! — Koks jis vîrelis, tas mûsû vaikîtis! Eik, Rîki, bêgki, vaikeli, to mediopi!

Rîkis

eina ir sustoja prie meduko ī jî ūsikibdamas

Viltutė

Tikriausias jis mudviejū džiaugsmas. Tad labai Sir-dingai O kad aš tau kâ dâr pasakîtiau?

Tautnors

Gâl aš tai jau ir žinau.

Viltutė

Kaip ir galêtai?

Tautnors

Kad tave mîliu ir kad gîvenova kûrîbos ga-liomis.

Viltutė

Kaip tu tai ir īpatingai pasakai! Malonu mân begâlo tai manîti.

Tautnors

Ateis ī mûsû draugele kita dâr miela esmê!
Tu naujosios gîvîbês gimdîvê!

Viltutė

mâstidama Ateis? — Ateina! — Koks tai nuostabumas! Rodos žinomas dalikas, tatiau neapsâkomai malonus. Gervîdukai! Gervîdukai! Ji glaudiasi prie jo.

Tautnors

Dêkingas labai ir aš esmi pasaulio kûrêjui! Mane pažaukė Šišon, jo norimajai gîvîbei auginti, žmoniųkumui apreikštis pasaulij. Mûsû krašte tikrai tarsta, kas gražu, dora, kilnu; tarsta, auga iš sveikû pat gîvâtos Šaknû.

Viltutė

Tau klojas, kâ tu pradedi! Žvalgosi Net saulė, rodos, maloniau Švietia nuo to laiko, kaip tu mân grîzai. Ir vîl Šiaisiai metais dâr kuo-graziau. Vis tikru laiku. Ir visa Šalis gérisci! — Bet — ar tu matai tuos žmones ten už mûsû lauko? Kâ jie

tše matuotû ir kastû? Ar ne kaimînai dvaronîs su darbininkais?

Abu ȝiâri dešinêš gilumon.

Tautnors

Matiau! Bet kas mums dârbo!

Viltutê

Tas ȝemêš plotas tik Sakarimo?

Tautnors

Gâl perka! Bet vis-tiek! Lai dâro, ko sau nori.

Viltutê

Ipatinga gana! Tše už mûsû namelio prieš kâlnâ —

2-Reginîs

Paura, Tautnors, Viltutê, Rîkis.

Paura

ateidamas aniem-dviem bekalbant keliu varteliuosna nešinas lopšeliu pânašu ī tirkâ labai dailû laivelî. Lâbâ dienâ sveikiems!

Atnešu pataises.

Tautnors

atsigreždams A, kaimînas! Atiu už lâbâ dienâ — ir už dârbâ!

Viltutê

Ir taip jau pasiskubines atlikti!

Paura

ižengdamas ī sodâ Menkas tik tebuvo tai darbelis. O mielas! Tai kuo neapgaili, kad nêra tuojau kito tokio.

Viltutê

apžiûrêdama lopši Kaip jî dâr ir ištaises! Na, Rîkiut, galësi vêl užimti savo valdiâ.

Rîkis

ateina artîn.

Paura

Pasiziûrêki jî gerai! Laivelis tai, tau plaukti per sapnus!

Tautnors

Mûsû kaimînas tikras dailininkas. O vis dâr miklios īra jo rankos.

Paura

Kad reikals! O kartâ lopšî ī rankas pagâves, maniau jî ir kuo-graziau padailît, sveikiems tuo gorodams palaimos.

Viltutê

Atiu už gerâ ſirdî! Nepamiršime!

Tautnors

Vis dêkingas atsimîsiu kaimîno. Bet kaip atsiligintiau?

Paura

Nêra už kâ! Gana daug gero sveikas atnešê visâm krâstui. Visi dabar mes tarsi atkute. Progai pasitaikius, ir išgirsi dâktarâ, kaip gîvent reikia, norint sveikâm išlikti. Net seniejie mano kaulai pasitaisê!

Tautnors

Neperdêkite, mielas kaimînai!

Viltutê

Pasiimsime lopšelî! Ar gal kaimînas īkabintû ī medî?

Paura

Mielai! Galês tuoj vîrelis īsisêsti. Riša lopšî prie klevo Šakos, tuo tarpu ī Tautnorâ tardamas Neperdedu nieko. Vienas pâžvilgis ī kaimînus tai parodo.

Tautnors

Gana juose īra ir tokiû, kuriems esmi gîvas kenksmas.

Paura

Kad īprastas vangumas lauziamas, žinoma nesmagu.

Tautnors

Nors nebûtû nekantos!

Paura

Ir be tos negâli pasilikti pasaulis! Mat, sâko ir karai vêl ȝâdâ sukilti.

Tautnors

Gaila, kad nezada tikta. Rodos tikrai sukils.

Viltutê

Neduoki, Dieve! Tiesiog iȝgastis ima.

Tautnors

Ir ȿra skaudus dalîkas! Tatiau mums nereikêtû nusiminti. Mat, Rîkis be jokiû rûpesniû.

Viltutê

Nieko jis dâr nezino apie paojû! Istatîsiu jî ȿ lopȝî. Lai gîves vêl savo valdioj. Ikelia Rîkî ȿ lopȝî.

Paura

Visi mes Vieȝpaties Dievo rankoje, kaip vai-kelis savo lopȝîje.

Tautnors

Taip! Tuo ir visuomet pasitikêsim!

Paura

Ir atliksime savo dârbâ! O Jis apsaugos mus ir iȝlaikîs! Eisiu! Pasilikite sveiki!

Tautnors

Bet taip ant daigto? Dar nei neatsilîginau!

Paura

Tikrai mân prisieitû atsilîginti! Bina.

Tautnors

Tai dâr kart ȝirdingai atiu! — Ir keliausite sveikas!

Viltutê

Ir a^g ir Rîkis dêkojava Sirdingai.

Paura

nueidamas Su Dievu! Su Dievu!

3 - Reginîs

Viltutê, Tautnors, Rîkis.

Viltutê

Kaip tik bijau to kâro! Nepeik manes, Gervîd,
bet kaip tik prisimename, ir Sirdî mân begâlo sopi.

Tautnors

Suprantu, mîlimoji! Bet kad jau uzeina, kaip
nukreipsi. Bailiajâm sunkenîbêς didêja. Reik pa-
kesti ir tiek. O gâl ir nepasidarîs paojaus nei tau,
nei kûdikiui.

Viltutê

Mum ne, bet tau, mîlîmas, tau! Negaliu viso
nei pamânîti.

Tautnors

Rodos nei mân nebus paojaus. Tikêki mano
zodiais. Taip greit manes nei negâli 8aukti karei-
vijon. O be to a^g gîdîtojas.

Viltutê

Nors bûtû, kaip sakai! Vis dêlto — —! Bet
a^g noriu tikêti. Noriu tikrai.

Tautnors

Mano Sirdis visi^gkai rami. Pamir^gki todêl ir
tu visa. Dziaugkis tuo, kas mums suteikta. Mat,
kaip visa prieina! Kad taip pasiseka, nêra pâ-
grindo, manîti apie paojû. Rîkis, 8tai sau ramiai
mêgina savo lop^gselî.

Viltutė

Ir īra labai pastebêtinas. Senasis Paura ištikrûjû dailininkas. Tik pasiziûrêki ir tu lopšelî gerai.

Tautnors

Paskui! Tuo tarpu gelbêsiu savo augintinius. Visi jie mano rankos laukia. O jû apleisti negaliu. Kazî, kas po valandos manes reikalaus! — Eina tolîn sode ir dingsta netrukus už trobos gâlo.

4-Reginîs

Viltutė, Rîkis.

Viltutė

Aure, Rîkiut, kur eina têvelis! — Tau geriau, lopšelis pasiziûrêti! — Grazus, dailus! Paura geras kaimînas. O kad mes palenkume ȳakele? Ar ne smagu? Tai taip grimstame ir kîlame. Kas tinka geriau? Ar ne, kad kîlame? Kilti norêtume ī padanges — augštai — augštai o linksmi — — Toliau nebesuprast, kitiems ateinant. Paliovusi supti lopši, atsineša darbeli ir dirba atsisêdusi ant suolelio po klevu kartais nesuprantamai su vaikeliu ȳnekêdama.

5-Reginîs

Keli ponai, su jais Kubeikis, Viltutė su kûdikiu.

Ponai

eina prošâlî, Viltutei su vaikeliu sode pasikalbant. Jie sustoja išėje iš dešinės regimi, ȳûri ī Tautnoro tropbâ, rodo ī ȳâlî, kur namai stovi, ȳnekasi ir vêl eina. Iš jû judêjimo matfiti, kad jie Tautnoro priešai. Jie kalba nelietuviškai. Iš pradios nêra suprantama, kâ jie sâko. Toliau jau aiškiai girdêt. I Lietuviû kalbâ vertus, jie taip ȳneka:

Pirmasis

Pasiseks be abejonês. Gaus danginties netekos ramios aplinkîbês ir vandens iš kalno savo gîvâtai. Tiktai kad bus gana darbininkû ȳsais metais!

Antrasis

Kol visas fabrikos plânas bus išdirbtas ir visa priruošta, gâl ir kâras bus ar užbaigtas ar nukreiptas.

Tretiasis

Tikrai visa pasieksim, ko norime. Ir nei vienais mums nieko pikto negalės prikišti. Mûsû fabrika lobîs visâ krâštâ. Bus darbo vargdieniams. Gudriai padârême.

Pirmasis

Taip toliau ardîtî visâ mûsû sândorâ ir nebe-galêjome leisti. Sâlinti tâ 3mogû turêjome vienu ar antru bûdu.

Antrasis

Kaip jâm tik ir galima sapnuoti apie prastûjû 3moniû dorinimâ ir saviškumâ! Amžinai bus vargdieniû, ir amžinai vargdienîs bus ne kas 3mogus, jei ne visai blogas.

Tretiasis

Matît kaip 3monės Sišon īra dorêje! Netrukus bus pasidâre 3mogžudiai! — Na, kâras tur-bût mus t8e tikrai gelbê!

Pirmasis

Kâ mânote, pon inzinieriau! Jums tas 3mogus ir gana kenkê, kiek girdêjau.

Kubeikis

Sišon asmens dalîkai nesvarbûs. Klausmai eina apie krâšto gerove. Tai visa atsveria. Nors apie 3mogû pâtî nieko blogo pasakîti ir negalêtiau, vienok 8alies ramîbê griûva.

Antrasis

Visi tai nujautiame. Ir pranešêmë gana dažnai vîresnîbei, bet ji nedaug, rodos, tesirûpina.

Pirmasis

Dabar tur-bût mes pâtîs visa dorosime. O kaip sakiau, gâl kâras kiek ir padês. Ar ne, pon inžinieriau?

Kubeikis

Kad jau taip prispîre klausiate, pasakîsiu. Kiek girdêjau, keta t̄se ištikrûjû kâ pradêtî. Aiškesniû žiniû berods neturiu. Bet kârui iškilüs, bus visi tautiniai Lietuviû darbai užginami. O gâl ir kita-kas dâr atsitikti. Viso nei nepasakîsi.

Tretiasis

Užtenka pilnai jau ir tai. Jûs trûsti nevengsite têvînês gerovei. Kas īstoriškai pasidârê, negâli bûti griaujama bî-kurio žmogaus.

Antrasis

i Kubeikî Mes jums ir visumet bûsime dêkingi! Jûs tikrai ištikimas esate têvînês sûnus!

Kubeikis

Nedidis īra mano nuopelnas. Ir ne daug tegaliu pasiekti! Netoks svarbus aš žmogus.

Pirmasis

Nemanîkite save menkâ esant. Kas dien beveik susieidamas su vîresnîbês žmonêmis — — Tuo tarpu īra praêje ir nebêra suprantama, kâ jie 8neka.

6-Reginîs

Du laukininku, Viltutê su kûdikiu.

Laukininku-du

teina praeinantiems ponams dar bežnekant, sustoja, žiûri ī nueinantius ir vêl eina ir kalba labai rimtai ir su apmâstîmu.

Pirmasis

Matîti, kad ne mûsû tai žmonês.

Antrasis

Dâktaras kuo nesugriovê visâ jû vîrâvimâ mûsû kraſte.

Pirmasis

Kad seniau ir nieks nieko nepamânenė, kas žmogus
ira ir kâm gîvena ant žemês.

Antrasis

Nepriaugusiâm sunku, gîvenimas suprasti.

Pirmasis

Dâktaras greit pamâtê, kas mums pirm viso
reikalinga.

Antrasis

Jau mân, sâkant, ir drovu dêl tos vaiko ligos
dâktarâ dâr gaišinti.

Pirmasis

Kaip ir galêtû! Mano nesmagumai mane vertia
jo patarimo prašîti.

Antrasis

Tai ir kitas dalîkas. Bet apie mûsû ligonî
beveik jau ir pats žinau, kâ dâktaras sakîs. Sva-
rumas neatbota to vaiko, ir neatskirta, ko kûnas
prâšo ir ko geiduliai reikalauja. Taip susirgo,
taip ir išgîs.

Pirmasis

Vis dêlto reikia ir dâktaro atsiklausti. Tâm
atskirti, kâ tu sakai, reikia bût priaugusiâm, o ne
vien kûnu, bet ir dvâsia bei siela.

Antrasis

Dvâsiai ir sielai priaugus, berods bûtume ne
vien žmoniškesni, bet ir sveikesni ir palaimingesni.
O kad nesijauti auges kaip galêjes, tai drovu.

Pirmasis

Tikrai nuostabu, mâtant, koks jis savo dvâsioj
ir sieloj. O daug už mudu jaunesnis. Kâ mâno,

tâ ir sâko, tuo ir gîvena. Visame tikra sâskamba.
Vienopas, pilnas jis ȝmogus.

Antrasis

Tai kaip tik ir aȝ jautiu. Reiks raminties, kad iȝlengvo priaugsime. Ir jau tie tȝe paupij, pasikûre savo namelius, sekdam i jo paveikslâ, visai kitokiai tâpo. Seniau buve visai prasti darbininkai.

Pirmasis

Savo laukelî ir sodelî turêdamas, ȝmogus jau vis vieȝpats ir tiek. Dâr bendrus reikalus bendrai vîkindami, visaip tarpsta. Nenuostabu, kad jie sau-ȝmonêš.

Antrasis

Teisîbê! Ir tai svarbu. Turêdamas savo paties ȝemêš po kojomis, vis tvirtiau stovi. Bet prisideda dâr ir sielos augimas. Na, eisiva artîn! Eina var-teliuosna.

Pirmasis

prie varteliu Stai jo pati su vaikeliu sode! —

Antrasis

i Viltute, ȝeidamas i sodâ Lâbâ dienâ sveikai!

Viltutê

Atiu uȝ lâbâ dienâ! O jeigu dâktaro norite?

Antrasis

Taip, jojo! —

Viltutê

Jis ten sode uȝ trobos gâlo! — Gervîd! —

Antrasis

Nueisiva! — Susirasime! Atiu! Eina ir nueina.

Viltutê

Tȝe prie mediu darbojasi.

7 - Reginis

Darbininkai, kuriû vienas Skatikas, be jû Nameikis,
Gatzengis, Viltutê su kûdikiu.

Girdeti

garsiai 8nekantius ateinant i8 de8inês aniedviem dâr nei nevisai nuêjus,

Darbininkai

sustoja i8êje î vaidiklâ. Ne8a jie kastuvus ir matâvimo grandinî.

Nameikis

Nebûtiau tikêjes. Tai i8tikrûjû taip! Kaip
matiau tuos ponus, ir nei8kentiau neatêjes.

Gatzengis

Lai pe8asi tarp saves! Ar jis ne taipo-jau
pastâtê visa i8 mûsû prâkaito?

Nameikis

Na, tik palauki, 3mogau! Kiek savo prâkaito
tu t8e pridêjai?

Gatzengis

Kalbu apskritai. Turtas îra visumet grobis.
O visas jo nâmias i8rodo, kad jis turtingas 3mogus.
Ar ne taip, kaimînai?

Skatikas

Tikrai nêra jis vargdienîs!

Kiti

Jis ponas! Be abejonê! Ai8kus dalîkas!

Nameikis

Bet kitoks jo lobis negu kitû ponû. Pâtîs
mâtête, kaip jis visa pats sau kûrê. Jis lobo savo
prâkaitu.

Gatzengis

Niekai! Visi jûs tokie! Kurs renkasi turtû,
îra grobikas ir ardo 3moniû sândorâ. Ar tie dâr
jûsû draugai, kurie t8e pasikûrê savo namus?

Skatikas

Kur bus! Jie t⁸e gîvena, kaip sau nori — o mes —

Gatzengis

Tai mâtot, kur turtas, tuoju ir nelîgîbê.

Nameikis

Galêtut gîvent kaip jie, pasidarîdami jiems lîgialis!

Skatikas

Jiems t⁸e îsikûrus ponams ir niekaip nebe-îtinkame.

Kiti

Tame dalîkas! Taip i⁸tikrûjû! Tai mûsû vargas!

Skatikas

Vis dabar ponai 8nairiai 3iûri i mus, kaip i prie⁸us! Su ponais bûtinai reikia gîventi sântaikoj.

Kiti

Tikrai taip! Tikra tiesa! O dâktaras jâ suardê.

Gatzengis

Kad manes ir dâr nesuprâtote!

Skatikas

Suprâtome visai gerai. Ir ponas Kubeikis ne-kartâ jau dalîkâ i⁸guldê.

Gatzengis

Kâ t⁸e dâr plepate! Tîkrasis tas jûsû Kubeikis! Su ponais nei nereikia sântaikoj gîventi. Doras têra tik tas 3mogus, kurs nieko neturi. Visi turtai turêtû bûti visuomenês dalîku.

Nameikis

Antraip bus teisîbê! Doras têra tik tas 3mogus, kurs i⁸ savo gîvena ir i⁸ savo dalina prireikus kitiems, o nelaukia, kad gâvus visa i⁸ visuomenês. Tâ i⁸mokome i⁸ dâktaro. O taip mes visi smâgûs jautiamê.

Gatzengis

Ir grieks ir gêda toks paikumas! Kâm jis taip gîvena? Aišku! Visai aišku! Tol su jumis êjo, kol nepagâvo jus visus po savo valia. Tai, kâm visi jo troškimai! 3monêš, neapsigaudinkite! Mes visi lîgûš! Nereikia mums vadovû. Mes pâtîs visa padarîsime. Kitaip visa sudorosime.

Keli

Kâ jau tše padarîsime! Gudrusis vis vadios kitus!

Keli kitis

su anais beveik kartu Pasakîki kaip? Išguldîki! Iš vargo visi norime išbristi!

Nameikis

aitriai O kas dabar nori mus vadioti? Supraskime! Pagaliaus visi ubagais eisime. Tokiu 3mogumi manes nieks nepadarîs. Tieki tik jau išmokau! Pats sau bûti darbininku, pats pelnîtoju ir valdîtoju, pats sau-3mogumi — tai visas gîvenimo dalîkas.

Gatzengis

Plepêt išmokai, nieko ſiaip! Kokî gerâ iš turêjote lig ſol? Kokiâ naudâ jums atnešê to dâktaro dârbas? Kaži, ko nori, kokie jo tikslai!

Skatikas

Mûsû nei vienas to nesupranta.

Nameikis

Ne jo kaltê! Jis nori, kad kiekvienas sau pats bûtû kûrêjas savo palaimos.

Gatzengis

Vienos tik pliaunos. Visuomenê tegâli jos suteikti pavieniui.

Nameikis

Gudroliau! Iš kur ims visuomenê palaimâ?

Skatikas

Nors nebûtû jis mûsû vargâ didines.

Keli

Neiškopiamė iš jo! Kalbėki aiškiai! Kas daritina?

Gatžengis

Kad kvaili esate, kaip išguldîsiu. Sakau reik griauti visâ tvarkâ ir naujus — —

Nameikis

Tai kas griaut liepia! Dâktaro nekentiate, sis geriau pamokîs!

Gatžengis

Laikîki snukî! Naujus sântikius — —

Nameikis

O leiskite kvailiai vadinties!

Keli

per viens kitâ Nekvietêm Gatžengio! Ko lenda, kur dirbame!

Kiti

Lai kalba aiškiai! Tark trumpu žodiu!

Gatžengis

Kad nêra proto —

Nameikis

Pats nežinodamas nieko —

Gatžengis

Sakau, tîlêk! Siaip —

Kiti

Tu tîlêk! Gana tû niekû! Gâl Nameikis pasakîs — —

Viltutê

pažvelgusi ī juos, jiems šukaujant, ima vaikâ ir eina ī trobâ.

Gatžengis

Kvailiai kvailo leis pasimokîti!

Nameikis

Jis žino keliā ī dangū! Vienu žingsniu ūtis.

Kiti

Nenorime jo! Eiki, Gatzengi! Traukis! Nevadinome! Kām lendi, kur mes?

Gatzengis

traukiasi, bet netrukus vēl ateina.

8 - Reginis

Tautnors, Darbininkai, Gatzengis, Nameikis.

Tautnors

ateidamas Kas atsitiko? Dēlko tas vaidas? Kas pasidārē?

Visi nutīla, tarsi susigēde.

Laukininku-du

uz Tautnoro atēje, stovi māzumā, ziūri ir eina.

Nameikis

Toks praeivis prasimānē kurstīt žmones!

Tautnors

Kām tai! Ko norētū pasiekti?

Gatzengis

vēl artīn ateidamas Noriu išvesti žmones iš vargo.

Kiti

Išvest iš vargo? Vargas pats! Ko dār atlenda! Eiki sau! Nevadinome jo!

Tautnors

Bet gāl ir žinotū pasakīti, kas mums naudinga?

Kiti

Gana kalbējo. Atgrisom! Vis tos pātios pliaunos. Tik vis kursto prieš ponus!

Tautnors

Bet ar siekimas negeras?

Keli

Kas jī žino! Plēpa nuolat! O niekai!

Skatikas

Kad kartâ suzinotume, ko pats dâktaras nori!
Nameikis

Rodos kaip tik dabar bûtû proga, dâktaro
pasiklausîti.

Kiti

Iš ponû gana sužinojom! Bereikalo gaišinties!
Neuzstrukime! Žinome visa! Tik bloginti galėjo
mûsû bûvî.

Skatikas

Bet kad pats aiškiai pasakîtû?

Gatžengis

Kâ žmoniû priešas mums pasakîs!

Nameikis

Ar buvo mûsû priešas, Daugžos, Lieptio ir visû?

Gatžengis

Iš vargo tik teišeisme, kitaip turtus pasidalî-
dami. Iš ponû reikia imti — —

Tautnors

Mûsû žmonės nenori bûti grobikais ir vagimis!

Kiti

Taip! Nenorime! Norime dori bûti. Tikrai taip!

Skatikas

Tikra teisibê!

Tautnors

Ir nêra žmonės palaimingi, kurie pavîdi, go-
dauja, visaka pasiplêšia, pasigrêbia!

Kiti

Suprantamas dalîkas! Teisibês žodis! Negâli
bûti kitaip!

Gatžengis

Visa žmogaus nepalaima paeina iš netikusiû
žmoniû sântikiû!

Tautnors

Kaip 3monêš su 3monêmis gîvena, īra berods dažnai peiktina. T8e turêtû daug keisties!

Gatzengis

Todêl sakau, reikia sântîkius griauti.

Tautnors

Nemanau, kad t8e galima kas griauti. Sân-tîkiams persikeitus o 3mogui pasilikus, kokiâm buvus, nieko nêra pasiekta! 3mogus turi keisties. Tame visas svarbumas. Tai, ko a8 noriu.

Nameikis

To reikêtû gerai suprasti!

Kiti

Bet kaip! Nelengva! Prâ8om ai8kinti!

Gatzengis

Vieni sapnai! 3mogus īra, koks īra.

Tautnors

Vienu 3odiu nepasakîsi viso. Dabar tokie sântîkiai, kad jums reikia vargti, dirbtî, o tûli ponai sau Svilpîdami praleidia dienas —

Gatzengis

Tai, kâ sakiau!

Skatikas

Ir dâktaras i8tikrûjû nekentia ponû?

Tautnors

Nei nekentiu, nei kentiu! Visi mes 3monêš! Tai daug rei8kia. Todêl neturêtû bûti, kaip mû-suose īra.

Skatikas

Bet Dievo leista!

Kiti

Kâ t8e ir bepasakîsi! Kâ padarîsime! Kaip t8e pataisius? Ne mûsû tai gerui!

Tautnors

Nemanau, kad jau nepalaima vargti ir kad ne-
žmoniška, klausīti kito ir kitām tarnauti!

Gatžengis

Suprantat, kaip suka!

Kiti

Tilēk! Pats gana suki! Norime pēmanīt!

Tautnors

Žmoniū gîvenimo sântikiai īra netikē, kad juose
žûva žmoniškas pasijautimas, kad žmogui prisieina
tarnauti blogiems žmonēms arba ir netikusiems
pageidimams! —

Gatžengis

Dievas dâvē kumstes, kad gintūs žmonēs prieš
skriaudējus!

Tautnors

jo nesiklausīdamas Tokie sântikiai nêra Dievo leisti!
Dêkime, visiems bûtû gera gîventi, o valdijo bûtû
vienas galingas, bet neteisus žmogus, netrukus iš-
tvirktû visa žemēs ūkija. Vieniems bûtû geriau,
kitiems blogiau. Dâr-gi to žmogaus dvâsia kaip
koks kvâpas apnuodîtû valdininkus. Mat, kiek pa-
eina iš paties žmogaus.

Skatikas

Reikêtû apmâstîti.

Kiti

Svarbu tikrai suprasti! Tās daug pasakîta!
Tās tikra teisibê!

Gatžengis

Visi ponai niekšai! Nors atvirai pasakîtû!

Tautnors

Ne visi! Tik īra svarbu matîti, kad visa mûsû
gerovē paeina iš pavienio žmogaus doribês, iš jo

teisingumo, o visas vargas iš nedoribės, iš neteisiningumo. Norint geresniū gîvenimo sântikiū, norint bût palaimingâm, reikia žmoniškumas augint.

Gatžengis

Kad nêra ko kâsti, visas žmoniškumas po velniū.

Tautnors

Berods, kur jo nebûta. Bet t̄e ira visumet ir vargas, bâdas, nepalaima.

Gatžengis

Nedoribê paeina iš skurdo kaip ir nevarumas.

Tautnors

O kodêl sâkot visus ponus esant nieküs?

Skatikas

Pirma sâkê turtas esâs nedoribê.

Nameikis

Mat, žmogaus ne savo protu gîventa!

Gatžengis

Sakiau, kas savo vietoj buvo tiesa.

Tautnors

Nenukrîpkime! Mes norime išbristi iš vargo ir bûti palaimingi.

Gatžengis

Su svajonêmis neišbrisime.

Kiti

Tîlêki! Ne tau dabar 8nekêt! Nesikiški, kur nieko nežinai! Tikras netikêlis!

Tautnors

Suprâte, kuomet žmoniû sântikiai ir netike ir suprasime, kuomet jie geri. Jie geri, kad žmogus, nors ir vargdamas ir sunkiai dirbdamas, tuo tarnauja tâm, kas ira kilnu, garbinga, teisu, dora. Taip auga žmoniškos jo gâlios! Taip stiprêja jo doribês jêgos, taip tarpsta jo palaima.

Keli

Istikrûjû! Gerai pasakîta! Gražu!

Gatžengis

Iš tokiû pamokû duonos nevalgîsite.

Kiti

Kâm vêl kišasi! Eik savo keliu! Norime dâktaro klausîties!

Tautnors

Žinoma, palaima nêra jau duona. Bet doras žmogus visumet ir turês duonos, neprivalîs badêtî.

Gatžengis

î darbininkus Tai, kad vargstate, reiškia, jûs nedori!

Nameikis

Nesigêdi sukraipîti žodius.

Tautnors

Žmogui reikia nuolatai dorinties. Ir pasiseka tai, jâm su visa Širdimi Šelpiant, kas kilnu, garbinga, teisiu, gražu, malonu.

Gatžengis

Mêginkite ponus dorint!

Tautnors

Nerâginu, kitû dorint. Kiekvienas turi nuo saves pradêtî. Kiti seka gerâ paveikslâ. Vêl-gi iš kilnaus žmogaus spindi kilni galibê. Taip iš pavieniû žmoniû žmoniškumo išeina gera sândora ir geri gîvenimo sântikiai.

Gatžengis

Ilgai galêsite to laukti.

Tautnors

Kalbame apie gîvîbês dalîkus. Tie žinoma nepasidâro ûmai, bet visumet tiktais augdami.

Gatžengis

Vadinasi nesulauksimė gerû dienû.

Nameikis

Ar mes jû nesusilaukême? Mes visi kaimînai?

Gatzengis

Mums nebuvo geriau.

Nameikis

Ar pasistengête žmoniškesniais bût? O tik tada tekrinta pantiai! Tik tada teaušta geresnês dienos.

Gatzengis

Sapnuose nuskende —

Tautnors

Senuose sântikuose kaimînai to nebût galêje pasiekti. Todêl apleido juos, susidêjo kitaip — ir gîvena!

Nameikis

Ir gîvena palaimingi.

Tautnors

Kiti berods pavîdi, ponai pîksta. Nêra jiems tiek vergaujantiû. Bet mûsû Salîj jau kitaip! Daugumai taip gîvenant, ir visos Salies sântikiai bûtû kitokie.

Skatikas

Bet kol mums bus galima — — —

Tautnors

Kiekvienas žmogus gâli iškopti iš savo vergovės! Ne tuo, kad pasiplêšime iš kitû, kas jûjû, pâtîs tinginiaudami, bet atsistodami sale jû, sau gamindami, ko reikia, bendrai dirbdami, kur vienas neišgali, su tikru džiaugsmu prie darbo.

Gatzengis

Grâžûs žodiai! Iš kur mums ateis džiaugsmas?

Tautnors

Visumet īra džiaugsmo, kad pats sau statai tikslus, kad pats eini prie jû, kurie taikinti īra kilniems tautos ar žmonijos uždaviniams.

Gatžengis

Svajonės! Iš vargo ir bėdos reikia žmonės kuo-greitiau išvesti.

Tautnors

Kurs greitai iš vargo lips, kuo-greitiau į jî ir vêl īklimps.

Kiti

Taip ištikrûjû! Taip vis bûna! Tikra teisibê!

Gatžengis

Bet mes darbininkai taip nesusilaiksime geresniû dienû.

Tautnors

Vien tik taip tesusilaiksime geresniû dienû. Tik taip tegâlime naudoties savo gâliomis, tik taip teidžiaugti savo darbo vaisiais, tik taip teišeiti iš visokiû nedorîbiû ir žmoniškai gîventi. Tik taip težengsti išvadâvimo takais. O mums Lietuviams tai ītin svarbu. Mes dvigubai vargstame. Svetimi īra uždėje mums savo tiesas, mus īsiaute į savo dvâsiâ, mus pasiziaboję savo kalba, īra padâre mus ir dvâsioje vergais. Iš to bûvio turime taipojau išeiti. Turime gîventi savo patiû žodiu, patiû tiesa, patiû dvâsia.

Nameikis

Visi kaip broliai su broliais.

Skatikas

Ir visi to trokštame.

Kiti

Visi! Tikrai visi! Dâktaras pasâkê, ko mums reikia! Dâktaras supranta mûsû bûvî!

Tautnors

Svarbu, kad visai aiškiai matîtumim, jog nieko nepasiekta, iš ponû plêšiant turtus, vien tik griaujant senuosius sântikius, bet visa pasiekama patiems

atsistojant ant savo kojū, pasielgiant dorai ir tuo kuriant dorus sântikius tarp žmonių. Galêtumim net susilaukti nepriklausomos Lietuvos.

Gatžengis

Ar ne sakau, kad svajoja —

Tautnors

Kalbu žinodamas gîvibês dêsnius.

Kiti

Aišku! Suprâtome! Atiu už grazius pasâkîmus! Labai gražu!

Tautnors

Ir râginu ne didinti piktenibes, bet teisingumâ, gerîbe, lâbâ.

Kiti

Labai gražu! Suprantame! Teisingi tai patrimai! Ko ir nesumelâvo ponai!

Gatžengis

O aš sakau, kad žmonių palaima tegâli ateiti iš to, kad viso pasailio darbininkai susidês prieš savo skriaudêjus.

Kiti

Dâktaras geriau pasâkê! Lai gîves sveikas! Lai patars ir toliau! Atiu už gerus žodius! Juo pasitikêsime visumet!

9 - Reginis

Lieptis, Tautnors, Darbininkai, Gatžengis, Nameikis.

Lieptis

ateidamas tuo tarpu iš dešinės, garsiai târia Praleiskite! Gerbiamas dâktare, prâsau dovanoti! Mane ūaukia kârâ! O visai be teisibês. Prâsau gelbêti!

Tautnors

Kas tse pasidârê? Tegul sveikas ateis artîn!

Lieptīs

Sâko, bûk visus iš nausêdijos ȣaukiâ.

Tautnors

Ar tik nepramanîta?

Nameikis

Niekȣû t̄se bus pirštai prikištî!

Gatžengis

Tai mat, kaip reikia laukt! Sakau, sukilkime visi —

Tautnors

Tik parimkime! Pamêgîsime. Kaimînas nebêra tû metû, kad ȣaukti gâli —

Lieptīs

Mane ȣaukia, o kitû neȣaukia! —

Darbininkai

Eisime! Kâras ištikrûjû! Gâl ir mus ȣauks!

Tautnors

Kas jau neiȣengiama, reikia su didumu pasitikti.

Skatikas

Bepig tâm bût ramiu, kuriâm nereikia eiti kâran.

Nameikis

Ir mân parûpi!

10 - Reginîs

Vaitas, Lieptîs, Tautnors, Darbininkai, Gatžengis, Nameikis.

Vaitas

ateina iš kairês Ponas dâktaras —

Tautnors

Tai vaitas tur bût ir mân ȝenklâ — ?

Vaitas

Taip! Iš vîresnîbês, kad reikia stoti kareivijon.

Visi

Ir dâktaras? Ar girdit? Ar galima? TÙe
piktâdariai! Neîtikêtina! Kas bûtû mânes! —

Tautnors

tuo tarpu laiškâ ēmes ir skaites Šaukia net paprastu ka-
reiviu! Dâr-gi ant daigto! O aš gîdîtojas! —

Vaitas

Kaip mân ïteikta, taip atiduodu.

Nameikis

Visai negaliu suprasti! Visai neîtikêtina mân!

Lieptîs

Ir liksiu be užtarêjo! Gausiu apleisti savuosius!

Tautnors

vis dâr žiûrêdamas i laiškâ Išrašîta, kaip turi bûti. Ir
tuo-tarp reiks eiti.

Gatzengis

Ponai pâtîs karus sukelia, lai ir iškovoja.

Keli

Vargdienîs vis turi kesti! — Vargdieniui už-
vis blogiau!

Tautnors

Kur neteisîbê valdo, visiems kliûva. Užkirstas
mân mano dârbo kelias! Bet nenusimîsime! Ko
ir nepadarîtû, mums pridera visumet kilniai manîti
ir pasielgti. Pasilikite sveiki visi!

Nameikis

Su Dievu, miels dâktare! Su Dievu! Duoda
jâm rankâ.

Keli kiti

duodami savo rankas Su Dievu, pon dâktar! Keliausite
sveikas! Grîšite sveikas! Dievas apsaugos!

Lieptîs

Nepamirškite manes! Neapleiskite!

Tautnors

Gîvenkite visi pasitikêdami teisinga Apvaizda.
Eina ī trobâ.

Gatžengis

tuo tarpu nepastebêtas 9âlinos.

11-Reginîs

Vaitas, Darbininkai.

Keli Darbininkai

Ir pataisê jâm! Gana neapkentê! Lai ir tokie patiria! Tûli eina.

Vaitas

eidamas Prieš vîresnîbę visi lîgûs.

Nameikis

Neplepêkite niekû! Taip mes visi skriaudiami.

Skatikas

O kaip? Jî išsim, mûsû viens už tai pasilik.

Nameikis

Ar jûsû vienas gâli atstoti dâktarâ?

Vaitas

Gana dêl jo vîresnîbê mane su visokiais râstais vârgino.

Nameikis

Matîti, kad jai nerupêjo 3moniû gerovê.

Vaitas

Rûpinosi ſio krâsto ramîbe.

Nameikis

Berods! Jeib amžinai bûtume vergais ir jie amžinai bûtû mûsû viešpatiais.

Skatikas

Ar ir galêtume pâtîs viešpatauti? Mes prasti 3monêš?

Vaitas

Taip ir a^g manau! Jis buvo revoliucionêriu.

Kiti

Jodêl ponai î mus ȝnairêjo! Visako pakentême!
Dabar bus vêl ramu.

Nameikis

O kas mokino sveikais iqlikti? Kas gîdê su-sirgus?

Skatikas

Ateis kitas.

Nameikis

Palaunksime, kol kas mûsuose apsigîves!

Vaitas

Mûsû duona skani.

Nameikis

Prikeikus jo pagalbos, gâl atsimîsime!

12-Reginîs

Krâsto Senutê, Darbininkai, Lieptîs, Vaitas,
Nameikis.

Krâsto Senutê

ateina i^g dezinês, paprastai kaip sena motera apsitaisiusi su lazdele kairêj rankoj.

Tai ȝmonês gi t^ge susirûpine,
kur tiek jiems paguodos spindêjo.

Nameikis

Kad ȝaukia dâktarâ î kârâ.

Lieptîs

Ir mane! O neteisiai! Kitû neȝaukia. Dâr iems priderêtû pirma eiti. Dabar nebliko nei uȝ-tarêjo.

Senutê

Ir kesdamas ȝmogus didêti gâli.

Nameikis

Tikra nepalaima visiems! Kâ tik pasakîs maniejie, kad jiems pranešiu!

Lieptîs

Savo gâlvâ padêti kitû naudai! Ko mums kâro reikia? Ar nêra teisaus jau Dievo?

Nameikis

Gâl ir pasiseks dâktarui tave ir save išvaduoti. Lauksime kantriai. O Dievas tur bût ir duos!

Lieptîs

Vos begaliu tikêtî. Vis mân kliûva! Aš nebe jauniausias, kad mân priderêtû kariauti. Visa 8eima be têvo.

Nameikis

Bet, kaimîn, kâ dabar veiksi, kad jau taip!

Skatikas

Siaip gana greitai kišai liežuvî.

Lieptîs

Aš niekâm jokio blogo nepadariau.

Kiti

Laikas eiti! Ponai lauks! Nebeužstrukime!

Eina.

Nameikis

Ir tu nurimsi! Dievas valdîs teisingai.

Eina.

Lieptîs

eidamas su juo Ne Jis valdo, bet tie ponai, tie 3moniû skriaudêjai.

Nueina.

Senutê

Visiems reik kësti! Bet viltis paguodia!

Tîlu.

13 - Reginis

Tautnors, Viltutē su kûdikiu, Senutē.

Tautnors

kelionei apsivilkes išeidamas ī prieange Râmdîkis, Viltut! Méginki bûti kaip aš. Nepalaimoj pasirodo, ko žmogus vertas!

Viltutē

kûdikiu nešina pro verksmâ Taip netikêtai, taip ūmai už-ėjo! Negaliu dâr suprasti! Taves nebus! Tu kare. Koks tai likimas! Kas bus? Kas bus, Gervîdukai — be taves! Sirdis mân gâli plîst iš skausmo!

Tautnors

Ir mân nêra lengva, Sirdite. Bet žmogus turi pergalêti, kâ likimas uždeda. Nebus per sunku. Jautiu visai gîvai, kad sugrîšiu. Gâl ir paleis dâr tuoju. O jeigu ne — praeis laikas. Dievas tave apsaugos. Gîvesi sveika, Viltut. Prisiminki su kûdikelio manes. O âmžinoji malonê bus su tavim, kad ateis mums antrasis. Vis bûsiu prie taves su savo 8irdimi. Tai dâr kart su Dievu, mîlima Viltutele! Su Dievu ir tu, kûdikel!

Eina.

Viltutē

Su Dievu! Su Dievu, mîlimasis. — — Ir belaikau dâr — tau juoste! Neški raišteliu su savim! Skaitîki vis tuos raštelius! Suprasi, kâ aš tau kas dien lemiu!

Tautnors

imdamas juoste! Atiu už visâ tavo meile! Dâr kart apglobes jâ ir kûdikî, eina greitai kairén. Nuêjes galeli, atsigregia, mojuoja ir dingsta.

Viltutê

tuo tarpu su kûdikiu glêbîje, nutveria vienâ tojo rankele ir mojuoja
Ir tu, kûdikel, mojuoki têveliui! Mojuoki! Kazî, kuo-
met vêl pamatîsim! Eina iš tarpvartio galeli pâskui jî, tad
stovêjusi mânâ laikâ, grîzta.

14-Reginîs

Viltutê su kûdikiu, Senutê.

Viltutê

Jis eina! Turi eiti! Dieve, pagailéki mûsû!
Sirdis — mân alpsta! — Nebepakeliu — nîkstu!
Eina artîn varteliû ir îsitveria i juos laikîties.

Senutê

Su juo tu augai, Viltut, ir stiprêjai!
Dabar tu ir viena stovêt galêsi!

Viltutê

pastebêdamas Senute Kokia malonê, kad tave išvîstu!
Nutveria ištiestâ Senutê rankâ. Tu paremsi! Tu mane
nuramîsi! — Nebatjautiu, kaip tše bus! Tamsu,
begâlo tamsu!

Senutê

Ieisim i namelî! Tše jo kvâpas
tave dâr sveikîs, ir tu atsigausi!

Viltutê

Kur aš dabar bûsiu! Kaip aš išgalêsiu! Ne-
žinau, kur nusidêti! Užrakîta esu skausme! Už-
verta īra mân visa ateitis! Eina i prieange.

Senutê

Pašauksiu têvelius! Atêje paguodos.

15 - Reginis

Kubeikis, Viltutê, Senutê.

Kubeikis

ateina i8 kairêš ir sustoja i8vîdes Viltute ir Senute.

Viltutê

Ak, mano skausmo niekas negâli nuguldîti!
Sugriuvusi īra mano palaima — visa palaima.
Kâm a8 tik ir augau! Ko mane viliojo gîvenimo
8viesa, kad dabar pranîko — o mane leido kristi ī
bedugnî!

Eina.

Senutê

Dabar tau skausmas suokia savo giesme.
Klausîkis jos! Pragîs netrukus vêl ir dziaugsmas.

Viltutê

Kad a8 tikêt galêtiau, kaip seniau! Vêl sau
dabar viena gîvesiu ir pasiilgsiu — Gervîduko!
Eina ī tropâ.

16 - Reginis

Kubeikis, Senutê.

Kubeikis

eina pro 8âli. Netoli Senutêš, ûmai kâ pamânes, sâko Tai gâl
pono dâktaro nenamie?

Senutê

Užkliûva eidams tûls net už jausmû krislelio!

Kubeikis

neramiai Tur bût jis pa8auktas kârui?

Senutê

Vieni ī kârâ 8aukiami, kiti ī — teismâ!

Kubeikis

visai surizges Ir aš — mano palaima — sugriuvo —
jû — dabar — — Nenusikaltes — aš — vargas
— aš kaip jie — kaip dabar — Gaila mân labai
Viltutės! — Praeina greitai.

Senutė

î nueinantî žiûrêdama ir rankâ iškêlusи prieš nâmâ, sâko
Tautnoro nesugriûs palaima tau pageidus.
Jâ sergi, kurs teisings pasaulî valdo!
Stovi rankâ iškêlusи.

Uždanga

iš lengvo leidiasi.

III-Veiksmas

Vaidīkla

Tautnoro namelis, bet apgriuves. Stogas lopitas, duris,
prieangē nauja. Aplink sodā nebēra tvoros. Tik sen bei
ten tebestovi kuolas. Varteliū ir nebēra,

Laikas

Trīs metai su virsum po antrojo veiksmo. Ruduo.
Priešprietis. 8viesu.

1-Reginīs

Paura, Viltutē su kūdikiam-dviem.

Paura

darbuojasi prie trobos, pasistātes sode dailīdēs dārbo skobnī, taisī-
damas naujas langines.

Viltutē

stovēdama prieangēj, vaikām-dviem sēdint ant naujūjū prieangēs
laiptū, liūdna ī 8ulā atsirēmusi, nuliesusi, iḡbālusi.

Paura

Nelēmtasis kāras kuo nesugriovē mums visā
tā dailū namelī! Bet vēl papuošime. Lentgalius
ir visus tuos lopus nuimsime. Sugrīs dāktaras,
abu taisīsiva.

Viltutē

Sugrīs! — Kazi, ar — dār gīvas? Tieki metū
nei 3odelio nebesulaukiau. Stoviu, 3velgiu — nēra
matīti grīztantio — —

Paura

Kazi-kokie velniai pagāve laiko prāgare! Ne-
kartā jau girdējau, kad neigleidiā laiškū nei sklīpelio.
Bijo, kad ne sugriūtū jū prāgaro sienos.

Viltutė

Bet kitiems parėjo! Žino visa apie savuosius.
Aš viena tik be jokio laiškelio.

Paura

Jis mokslo žmogus. Tokiems greitiau gina raštît.
Bet kaip jau nekartâ sakiau, tûli girdêje, kad pa-
gautas, kad toli išvežtas.

Viltutė

Sveikas berods pâsakojo. Klausinêjau ir kitû.
Jau ir viltis lîg žibtelêjo. Tad vêl visa nîko.
Tegaliu tik abejoti.

Paura

Aš visai neabejoju. Ir skubinos kiek tik īga-
lêdamas, pataisîti namelî, sodâ naujai aptverti,
kol nebus parêjes dâktaras. Kuo nebijau, kad
nespêsiu. Jau keli pagautûjû grîzo! Kiti ir iš
kareivijos paleisti. O jeigu dâktaras nebûtû pa-
gautas o tiktais kaži-kur nusiûstas, tai ir jis gâl jau
visai nebetoli —

Viltutė

Oi, kad taip bûtû! Nežinau, kâ pasakîtiau!
Gervîdas, mano Gervîdas sugrîžes, vêl namie?
Palaima bûtû begalinê! — Bûtû — — mân per
didê! Todêl neteks mân, negâli tekti! —

Paura

Rodos sveika kitados bûdavo viltingesnê.

Viltutė

Baisiojo kâro laiku — sunîko mân visos
gâlios. — Sûviai griovê, gaisrai gandino, ûzê ore
lekiamos mažînos, 8vilpê kulkos! Neišpasakîsi.
O tie kareiviai — grobikai — baisûs! Kad gîva
dâr išlikau su vaikeliam-dviem — —

Paura

Kaip Dievas lig-sol gelbėjo, gelbės ir toliau.
O dabar iš didžiausiųjų vargū jau tik būsime išbride!

Viltutė

Negaliu dâr numatîti visû skausmû gâlo!

Paura.

Kad akis apsiniaukia! Bet mano likos 8viesios.
Džiaugiuos nepasâkomai savo darbais.

Viltutė

Dâr gi nei nezinau, kaip sveikui atsiligîsiu.

Paura

Tuo tarpu a8 vis dâr beatsilîginu.

Viltutė

Už kâ? Nesuprantu! —

Paura

Kaip t8e nesuprâtus? Kad tuokart senasis Paura galėjo gelbëti puo8ti tuos namelius, iš kuriû visâm krâ8tui paéjo nauja gîvibê, senasis Paura, iš kurio nei vienas nebenorêjo darbelio, už tai ne-bûtiau sveikai ir gerbiamâm dâktarui skolingas? Visi Pauros prâ8ê, kad 8î-tâ padarîtû! O vêl dabar! Vos bespêju. Na, dâktaras bus grîzes, i8pâsakosiu! — Tik reik skubinties.

Viltutė

Sveikas visa taiso. Namelis vêl i8rodo gîvenamas! Tatiau mân liûdna, tarsi nebêra mân t8e leista gîventi, tarsi vêl turiu vis bûti têveliû namuose. O gâl ir jau kitur paskirta! Taip nîku mân.

Paura

Tur-bût skausmas pakirto 8irdies pasitikêjimâ. Bet pasitaisîs visa, kad jo sveikata Tautnors pareis. Pasitaisîs, kaip Sis namelis pasitaiso. Bus dvigubas džiaugsmas.

Rîkis

O têtîtis! Motiutê! — Mat! — Valdî!

Viltutê

Eisime pasitikti! Eisime visi trîs! Ji ima vaikus už rankû ir eina.

Vaiku-du

netrukus paleidia motînos rankas ir abu susikibusiu bêga tolîn.

2-Reginîs

Kantvîdis, Kantvîdienê, Paura, Viltutê, Rîkis, Valdis.

Vaiku-du

târia neaiškiai Sveikas, têtîti.

Rîkis

O kâ tše atneši?

Kantvîdis

Tai mûsû kaimînui! Jums kita duosime!

Kantvîdienê

O mano kudikeliai! Mano vaikeliai! Ima vienâ po antro, pakelia, glosto. Sišon pamâtant ir graudu! — Toks liûdnas tas jûsû namelis! Ji visâ valandele su vaikais târiasi.

Kantvîdis

Kas kartâ Sišon atėjus, iš naujo Širdî skausta.
Koks tai sodelis buvo!

Paura

Tik nenusiminkime. Visa padarîsime. Kad tik bus sugrîžes dâktaras.

Kantvîdis

Kad bus? — Kad bus? Kaimînas vis dâr betiki!

Paura

Kartais jau net pamanau, kad už varteliû. O aš jû dâr nei ne pataises. Tai tiesiog nusigâstu. Reiks

labai pasiskubinti. Taip visû prâšomas, dirbi, kur prisispîre laiko, ir ſiſon visa pasilieka, kol neužeis ſora — —

Kantvîdis

Vis dêlto galima ilsêties ir pietû vâlgîti. Atneſiau. Pastâto, kâ atneſes ſale Pauros ir pasižiûri jo dârbâ.

Kantvîdienê

Tu Viltute, eisi su mumis, ir vaiku-du.

Viltutê

Galêtiau dabar ir vêl savame gîventi! Apvokiau. — Eik, ziûrêk! Beveik ir vêl — gražu. Tikta, kad nêra Gervîdo! — Kad jo nêra! — Ji glaudiasi prie motînos.

Kantvîdienê

Bus — ir jis. Jau grîzta kareiviai — gîvi iſlike. — Grîzta ir pagautiejie.

Viltutê

Gîvi — iſlike! — Ne, ne, ir jis turi bûti gîvas iſlikes! — Nors trîs metai — o jokios ȝinios! —

3-Reginîs

Krâſto Senutê, Kantvîdis, Kantvîdienê, Viltutê,
Paura, vaiku-du.

Senutê

apsitaisiusi kaip pirmame veikme ateina tuo tarpu ir sustoja tse, kur varteliai buve, sâko

Labû dienû visiems nuliûdusiems!

Kantvîdienê

atsigreždama Atiu labai! Tokie zodeliai tikrai gaivina!
Taip senai nebematîta, nebgirdêta!

Senutê

Karams užêjus ir jû negandoms,
senovê likos užmiršta ȝmoniû.

Viltutė

priėjusi o jos rankā nutverdama Malonus tavo balsas! Išgirdus jî, ir mân atsigaut vêl rodos galima! Tu išlikai gîva — tarp visû skausmû — kaip amžina viltis!

Senutė

Ir vêl aš vaikstioju po Lietuvâ,
labas dienas iš naujo skelbt visiems.

Viltutė

Tai kartais jau rodos, lîg auštû, lîg vêl viltis
mân gimtû!

Kantvîdienė

Kol mums labû dienû ištikrûjû bus, reiks daug
dâr iškenteti ir vargti.

Senutė

Geriausioji visû labû dienû
dalisi īra, kad žmogui vargti reikia.

Viltutė

Kaip mielai vargtiau, kad pareitû tik dâr kart
Gervîdas! O nêra matîti — nêra numanîti —

Senutė

Pamirškit nâktî, naujai dienai austant.
Mums esant tikimiems, ji skleis palaimâ.
Kad jau brolukai grîžta, mîlims nebtoli.
Eina.

Viltutė

Broluku-du — grîžta? Žvalgosi.

Kantvîdienė

Mano vaiku-du? Ar girdi, têvai?

Kantvîdis

Girdiu! Bet vos tikêtî galiu!

Senutė

Aš sveikinu, jeib vêl tikêt išmoktut!

Nueina.

Viltutė

išbégdama Tai, jau ir tše! Aure!

4-Reginîs

Aurila, Kilius, Kantvîdis, Kantvîdienê, Paura, Viltutê.

Aurila

labai liesas, bet stiprus, apglobdamas Viltute Sesel! Sveika!
Gîva! Vargûste! Taip sunîkusi? —

Viltutė

Brolîti! — Tu grîzai! Tu parêjai!

Kilius

taipo-jau nubadêjes išrodo, apglobdamas Viltute Taip susirû-pinau taves dêl! Bet gîva — dâr gîva! Bus iš-kentêta! —

Viltutė

Beveik ir tikêt jau galiu. Kad judu grîzota,
tur-bût ir Gervîdas grîž. Tai bûtû palaima!

Kantvîdienê

abu po viens antro globodama Mano sûneliai! Mano vai-keliai! Neprazuvota! Išlikota! Garbê Dievui!

Aurila

Atiu Dievui! Išlikova!

Kantvîdis

juodu po viens antro apglobdamas (nebutiuodamas) Tai mano karžîgiai sugrîžo têvînê. Ilgai truko, bet sugrîžo.

Kilius

Sugrîžome pagaliaus — begâlo pasiilge!

Aurila

Sugrîžo Lietuvâ ir randame kitokiâ, negu pa-like! Ar žinote? — Bet stai, senasis Paura!
Sveikas, kaimîne, sveikas!

Kilius

taip gi jâm duoda rankâ.

Kantvîdis

Lietuvâ randate kitokiâ. Kur nežinosime!

Aurila

Manau Lietuva sâviška, niekâm nepriklauso!

Viltutê

Kaip tâ suprasime?

Kantvîdienê

Nieko to dâr nejautiame.

Kantvîdis

Buvo berods kalbama! Bet vos galima tikêtî,
kad mes viešpatausime savo kraſte!

Aurila

Nêra kuo abejoti. Ten visuose laikraſtiuose
apie tai skaitiau. Lietuva bus sau valdia. Mes
gîvesime dîki, nebûsime kitû vergais!

Viltutê

Tai taip išviktû, kâ Gervîdas auginti norêjo?
Kad jis tai regêtû! —

Kantvîdis

Pradedant apmâstîti, ištikrûjû — neîtikêtina!
Mes priprâte prie kitûjû ponâvimo! —

Kilius

Išgirdes apie Lietuvos sâviškumâ, pamaniau,
kad gâl visas kâras kiles, vien tik Lietuvai išvaduoti.

Aurila

Ir mudu kovoju siu tarsi už Lietuvâ.

Kantvîdienê

Nors išlikota gîvu sveiku abu! Tai mân svarbiausia! Sirdingai dêkoju Dievui.

Viltutê

Kad dabar tik ir Gervîdas grîžtû!

Kantvîdis

Tokiu bûdu žiûrint ī kârâ, tikrai nuostabu!
 Vaikai — judu mano kraujas, bet jeigu ir bûtû
 kitaip atsitikus, bûtiau nusiramines, manîdamas
 judu už Lietuvâ — už têvîne — — Taip ir tu,
 Viltut, jeigu ištikrûjû Gervîdas — — — Manîki,
 ko jis pasiekt norêjo, išvîko!

Viltutê

Gervîdas? Ne! Ne! Negâli, neturi bûti! Jis
 norêjo, kad augtû mûsû tautos gîvîbê, o dâr ne-
 priaugo, dâr neišėjo iš vergovês, dâr mes nedîki!
 Gervîdas! Mano Gervîdas! — Nêra dâr pa-
 siekta — — —

Kantvîdienê

Nurimki, kûdikel! Nurimki, mano vargûute! —

5-Reginîs

Žmonês (Nameikis, Dauḡsa ir kitis), Aurila, Kilius,
 Kantvîdis, Kantvîdienê, Viltutê, kûdikiu-du, Paura.

Žmoniû bûrîs

ira tuo tarpu atêjes iš dešinês ir sustoja prieš namelî.

Visi kiti

aptila laukdami, kas tše bus.

Dauḡsa

Dovanokite, kad ſišon susirinke — —

Aurila

Kuriâm reikalui? Gâl pasakîsit!

Dauḡsa

Dalîkas toks, kad pasklidio gandas po Lietuvâ,
 bûk bûsiâ visa kitaip, bûsiâ, kaip seniau dâktaras
 sakîdavo, o tai prâšom jî pašaukti.

Aurila

Jo nêra namie —

3monēs

Nêra? Kas tai? Ar ištikrûjû nêra?

Nameikis

Sâkê jî grîzus — —

Viltutê

Sâkê! Kas? Kas zinojo? Iš kur išgirdo?

Nameikis

Tûli sâkê! Kaip, Dauḡa, kas sakê?

Dauḡa

Kaimînai Snekêjo, kaži kas mâtės einant.

Viltutê

Jau ir mâtės? Priokusi glostîdama jo petî Išpâsakoki
visa! Jis sugrîs! Ir jis!

Dauḡa

Kad ir nežinau daugiau! Snekêjo tûli, kuriû
sûnûs sugrîzo iš kâro.

Kantvîdis

Nors nebûtû apsirikimas!

Kantvîdienê

Dieve duok, kad nebûtû!

Nameikis

Rodos, kad žinia bus tikra. Jo mums reikia.
Negâli bût žuves mûsû išvaduotojas. Taip nelemia
Laima.

Aurila

Ir aš tikiu, kad grîs! Kad mudu su broliu
parêjova po tiek vargo — —

Kilius

Jis tur bût toliau dar nusiûstas negu mudu!

Dauḡa

i 3mones Gâl kas iš jûsû ir turi tikresniû žiniû. Kas
suzinojo pirmas, kad grîzes? Kas grîzo iš karo?

Nameikis

Žvalgîdamosi Sišon tû nei vieno nêra!

Vienas žmoniû

Lieptîs sugrîzo!

Kiti

Kur Lieptîs? Jo nêra? Pažauksime!

Dauḡga

Teisibê, pažauksime Lieptî! Kurs bêgs?

Vienas žmoniû

Aš bêgsiu! Pasiskubîsiu! Eina.

Nameikis

Iš Lieptio turêsimė tikriausiu žiniû. Jis tuokart su dâktaru išėjo į kârâ.

Viltutê

Tai tik skubékite! Lieptîs tikrai žinos visa!
Eikite! Taip laukiu ir menkiausios žinutê.

Nameikis

Netrukus ir turêsimė.

Kantvîdienê

Viltute, mano kûdikî! Nenusimink, kad bûtû ir kitaip —

Dauḡga

Nors tik rastû Lieptî namie!

Nameikis

Kâ tik sugrîžes, ne tuojau vêl išbêgs!

Viltutê

î tolimâ žiûrêdamo Jo namelis matîti — bet jokio gîvo žmogaus —!

Dauḡga

Daugiau dâr ateina.

Nameikis

Bus dvaroniû darbininkai nuo Sakarimo laukelio.

Aurila

Kaip garsiai 8neka!

Kantvîdis

Keli t8e tikri burnotiai.

Visi klausos.

6-Reginîs

Darbininkai (nemâtomi), visi, kurie lig-Sol buvo,
be vieno.

Girdêti

garsiai 8nekant; ateinama i8 de8inê. Greit ir suprantama, kâ sâko.

Pirmasis

Patirsime tikrai! Ir a8 netikêjau! Bet sâkê
grîzes!

Antrasis

Ir prasidê senasis vaidas. Neteks taip lengvai
fabrikai jo laukelis.

Pirmasis

Ponai 3inos, kâ padârius.

Antrasis

Sâkê i8 8aknû reiks i8rauti visâ tâ piktzole.
3adêjo nesigailêti skatiko!

Pirmasis

Skatiko! Be tûkstantnio nieko nebus. Bet
ko tas taip skubinas?

Antrasis

3mogau, ko taip t8e bêgi?

Pirmasis

Nieko neatsâko! 3iûrêsim, kur nubêgs. Nutila.
Visi valandele tili.

Nameikis

Tur bût ponû vergai.

Aurila

Nesupratau! Bet tas rodos mûsû nori!

Viltutê

Žiûrêdama kaip pirma Kuo nebêgtiau pasitikti Lieptî.

Dauḡa

Netrukus ateis! Bet sis ȝmogus — — —

7 - Reginîs

ȝigovas, ir visi, kurie lig-ȝol buvo.

ȝigovas

ateidamas ieȝko akimis tarp esamû ȝmoniû ir klausia Dâktaro Tautnoro tȝe nêra?

Nameikis

Nêra jis dâr grîzes iȝ kâro. Stai jo pati!

Viltutê

Aȝ Tautnorianê.

ȝigovas

Tai dâktaro iȝtikrûjû nêra?

Viltutê

Nêra! Ir nieko neȝinome apie jî!

ȝigovas

Ipeatinga! Man uȝduota, jis tuoja paȝaukt — —

Viltutê

Kas uȝdavê? Kas jo reikalauja?

ȝigovas

Nieko apie tai neȝinau pasakîti!

Viltutê

Bet kurie jo reikalauja, turi bûti ȝino apie jî?

ȝigovas

Rodos! Bet mân nieko nesâkê. Gaila, kad jo nêra. Eina.

Viltutê

Gâl jis pakeliui? O kiti suȝinoje?

ȝigovas

Gâl bût! Bet gâl tȝe ir koks apsirikimas. Nueina.

Viltutė

Tai brēk8ta viltis, tai vêl ir dingsta!

8-Reginîs

Darbininkai, Daug8a, Nameikis ir kaimînai, Aurila,
Kilius, Kantvîdis, Kantvîdienê, Viltutê,
vaiku-du, Paura.

Darbininkai

ateina i8 de8inês palengva, 3valgos. Keli ne8a matâvimo grandinî,
kiti kastuvus.

Pirmasis

Ar tai dâktaro laukiate?

Nameikis

Mânême, kad grîzes! Ar ko norite i8 jo?

Pirmasis

Nieko 8iaip, tik suzinoti, ar jis grîzes i8tikrûjû!

Viltutê

Ir jûs i8girde, kad jis grîztâs?

Pirmasis

Sâko visi, bûk jis grîzes!

Antrasis

Ponai 8nekêjo! —

Kantvîdienê

Tai turi bût i8tikrûjû teisîbê!

Viltutê

Nors bûtû! Pasakîkite daugiau, kâ jûs su-
3inojot!

Pirmasis

Mes nieko tikro!

Viltutê

Kad visi 8neka, tai tik negâli bûti abejonês,
tai jis grîs, tikrai grîs!

Daug8a

Ir mes neabejojame!

Nameikis

Visi mes jo nuoširdiai laukiame.

Kiti

Taip! Labai laukiame! Nebus giandien, bus rîtoj!

Viltutê

Jau ir Lieptîs! Miels kaimîn! Sveikas sugrîžes!

Nameikis

Senai bematîtas.

9-Reginîs

Lieptîs, darbininkai, Daug a, Nameikis ir kaimînai,
Aurila, Kilius, Kantvîdis, Kantvîdienê, Viltutê,
vaiku-du, Paura.

Lieptîs

ateidamas Atiu už pasveikinimâ! Bet ko t e jau
kaimînas manes klausinėjo, tai tuoj pasakîsiu,
kad nieko ne inau.

Viltutê

Kaip? Nežino kaimînas nieko?

Kantvîdis

O abu i k r  kartu pa auk ?

Lieptîs

Taip! Kartu! O d ktaras, mane pasipr  es,
ir g vo. Tai buvom abu, kol nesusirgo d ktaras.

Viltutê

Susirgo? Ar sunkiai? Sak kit!

Lieptîs

Ir sunku visa pap sakoti! Pirma buvo su-
zeistas! — Bet jis greit i gijo! Tad kaži-kaip su-
sirges — atvez  vos-ne-vos g v , kur aš gulėjau —
Mat, ir aš —

Viltutė

O jis? Kur liko? Kur padėjo! Tik atsigâvo?

Lieptîs

Kaip t⁸e i⁸pâsakojus! Mân buvo labai bloga!
Neatsigavau taip greit.

Viltutė

Bet jis? Jis atsigâvo? Ar ne? Sakîki, jis
atsigâvo?

Lieptîs

Tai kaži, kaip t⁸e buvo. Sâko, t⁸e ir kokie
jo priešai buve.

Viltutė

Ir t⁸e? Gervîdas, mano Gervîdas! Ap-
speistas visur.

Lieptîs

Kaip i⁸tikrûjû buvo, neginau. Reikêjo greitai
traukties. Užniko mus priešai — ir nebematiau
gerbiamojos dâktaro. Mane gîdê — gîdê — metai
praêjo — paleido.

3monê

Skaudûs dalîkai! Gâl tai tik jau zuves! Mâza
tikêt, kad i⁸likes. Gaila! Labai gaila! Vargas
su mumis!

Viltutė

Nîksta visa! Paskutinioji viltis! — Koks liki-
mas! Koks baisus!

Kantvîdienê

Mano Viltute! Mano nepalaimingas kûdikeli!

Viltutė

Nei⁸galiu! — Visas givenimas niekas be jo! —
Visa zuvo su juo! Kur dabar dêsiuos! Kur
bûsiu! Vis dâr tikêjau! Ji eina ī trobâ.

Kantvîdienê

eina pâskui jâ Tik atsiminki, Viltut, ir kûdikiû! Padingsta troboj.

10 - Reginîs

Visi, be Kantvîdienês ir Viltutê.

Darbininkai

eina.

Pirmasis

Tai taip gâl ir geriau! Nors mes nesusitepême rankû! Pagaliaus ir mes Lietuviai! Kas mums rûpi!

Antrasis

Užbaigtas visas dalikas! Palaikê viršû mûsû ponai. Eina kairên.

Dauḡa

Istikrûjû liûdna — labai liûdna!

Nameikis

Visai negaliu dâr tikêtî! Tai tu, Lieptî, taip visa patîrei?

Lieptîs

Aš nieko tikro! Kâ zinojau, pasakiau. Ir mân labai gaila! Dâktaras gelbêjo mane, kad ne tuoj reikêjo traukt su 9autuvu! Bet kad jau taip atsitiko, kâ bepadarîsi! Reiks ī savuosius grîžti.

Eina.

Nameikis

Tokie linksmi atéjome, o taip reikia dabar liûdêtî! Ir tikêki 3moniû paskalomis!

Dauḡa

Eisime ī savo namelius! Dirbsime, gîvesime, kaip jis patardavo!

Nameikis

Ir nebelieka daugiau! Visa viltis — i8nîkusi!
Visi jie eina, i8 kur atêje.

11-Reginîs

Viltutê, Kantvîdienê, Kantvîdis, Daug a, Nameikis
ir kiti kaim nai, Aurila, Kilius, vaiku-du.

Viltutê

i b gdam  linksma i  trobos Eik kita, vaikutiu! Eik kita!
Eisime t vel  pasitikti! Ji ima m z j  i glėbį ir v riausiaj 
už rankos. Eikime.

Kantvîdien 

už jos Viltut! Nurimki! Pasilik namuose! Kur
nub gsi?

Viltut 

Leiski eiti! J  i l d jau, j  ir pasitiksiu! Mano
g rdis paregėjo! —  inau visai gerai — Eina.

Kilius

K  tu prad si, sesel? Klaus kis!

Aurila

Kas atsitiko? Ko nori, ses te? — Nusir md k!

Kantv dis

Mano k dikis! Varg s k dikis! Per didis
jai skausmas! Eisime visi!  i r sime, k  ji dabar
veiks. Eina.

Paura

Jau rodos t se visa gera! Ir g l  a  vienas —
a , senasis Paura, su jo nameliais jo  i son su-
lauksiu! —

Aurila

Praeis ir tos sunkios v landos! —

12-Reginîs

Daug a, Nameikis, keli kaim nai, Aurila, Kilius, Paura.

Nameikis

sustodamas ir atsigre damas Visi mes dabar galėsime pa-
rod ti, kaip mes d kingi savo ger dariui.

Dauḡa

Kaip jis mus gelbējo kurti gîvâtas, taip dabar jo namelius taisîsim. —

Paura

Tokiû dalîkû tik neprasimanîkite! Tai senojo Pauros dârbas!

Nameikis

Žinoma! Ir negaižîsime! Bet mâname, kad kaimînas ir kiek mûsû pagâlbos galêtû pasižaukti!

Dauḡa

Manau, nereikêtû taip labai godiai norêti visa vienas padarîti.

Paura

O kâ jûs padarîsite! Turi dailiai visa išrodîti. O dâktaras ne vienâ tikt kartâ pasâkê, kad až tikras esâs dailininkas. Kâ jis pasakîs, kad sugrîžes pamatîs, jog nêra visa, kaip jâm tinka. Bet kâm dâr ir plepu! Nieko nebus atlikta, o jis gâl jau tuoju prie varteliû!

Nameikis

Gaila, kad visa tai tik sâpnas! Liûdna begâlo! Kitaip mes želpsime jo namižkius.

Aurila

Bet žiûrêkit, kas ten dârosi pagirîj! — Ar ne —? Ar galêtû bûti tik ne sâpnas?

Paura

pažvelges Na tai-gi! Ir nebûsiu atlikes dârbo! Visa dâr nesudorota! — Visa! O mane dâr ir trukinate! — Eikite su savo pagâlba!

Nameikis

Ar ir galêtû bûti? Ar ir jûs mâtote? Tik mes žižon visi gîvi žmonêš?

Daugša

Manîtai vaidinasi!

Kilius

Viltutê — tikrai nujautusi! Gervîdas ištikrûjû!
Tarsi stebuklas! — Laiko jâ priglaudes prie krûtinês.

Aurila

Vaikutius glosto! — Eikime ir mes! Eina.

Paura

Ar ne sakiau, Paura su nameliais jî 8i8on — —

Nameikis

Dievui atiu, kad jî parvedê mums! Kaimînai,
tai reiškia naujâ laikâ! —

Daugša

Kaip jis žengia! Koks jis gîvas, tvirtas!
Dabar tesuprantu jî! — Ar ne mâtote! —

Aurila

eidamas Mûsû Gervîdas! Mûsû — — Eina iš sodo.

Daugša

Visi mes jî pasitiksime! Eina.

Nameikis

Saulê mums vêl užteka! Eina.

Paura

Bet senasis Paura su jo nameliais — ir visais
darbais — pasitiks jî —

13 - Reginis

Tautnors, Viltutê su vaikais, Kantvîdis, Kantvîdienê,
Aurila, Kilius, Paura, 3monê (Daugša, Nameikis).

Daugša, Nameikis ir kiti

per viens kitâ Sveiks, dâktare! Sveiks, gerbiamasis!
Sveiks, mûsû gerâdarî! Sveiks parkeliâves! Sugrîžes!

Tautnors

Sveiki, kaimînai! Sveiki po tiek vargo! Visi
gîvi išlikome! Ir mûsû krašteliš tarsi laukes —!
Duoda tuo tarpu visiems rankâ.

Visi

taria per viens kitâ Sveiks parkeliâves! Viso lâbo!
Dieve, duok viso lâbo! Sveikas! Sveikas!

Tautnors

î Aurilâ ir Kiliâ Sveiki ir broleliai! Jis apglobia vienâ po antro
(nebutiuoja). Išlikota ir judu abu! — Dabar visi vêl
bendrai gîvesime, dirbsime!

Aurila

Sveikas, Gervîde! Miels svainelî!

Kilius

Džiaugsmas! Tikras mâñ džiaugsmas! —

Tautnors

O t̄e ir mûsû kaimînas, mûsû mielas Paura!
Viso lâbo! Išlikes ir mane sulaukes!

Paura

Sveikas, miels dâktare! Išlikau gîvas. Laima
taip lêmê, o Dievas leido! Vis maniau, kad nei
vienas nebesulauktû sveiko, tai jo sulauks nors na-
meliû griuvêisiai ir senasis Paura.

Tautnors

Ir neapsivîlê mûsû gerasis! Oi, mano mîli-
miejie, kaip að palaimingas — sugrîzes, vêl jûsuose!
Dabar gîvesime! Viltutê išrodo — sunîkusi, kaip
visa 8alelê — bet atsigausime, kursime platiau savo
gîvenimâ — be jokio varžîmo ir kliudîmo!

Aurila

Žinai, kad Lietuva nepriklausoma?

Tautnors

Kaip tik ir apie tai prisimint norêjau!

Nameikis

O mes visi išgirst apie tai atėjome — !

Daugša

Sveikâ pamatitî o sužinoti daugiau !

Tautnors

Linksma mân begâlo buvo, kaip pasiskaitiau tâ žiniâ. Kiek tେ tame vilties! Kiek pajadû! Tarsi jau ୟviesi ateitis pati pasieko mano ſirdî! Tik pamanîkite, pâtîs Lietuviai viešpataus savo kraſte!

Kantvîdis

Ir tai ištikrûjû?

Tautnors

Ira tâm pradia duota. Bet reikês daug dâr iškesti. Dâr svetimiejie mûsû kraſte vîrauja. O jiems labai smagu, mes pavergti. Bet pâtîs nebebûsime vergais!

14 - Reginîs

Kiti žmonês (juose Daubars, Gatzengis, Sprûdeikis, Kubeikis) Tautnors, Viltutê su vaikam-dviem, Kantvîdis, Kantvîdienê, Aurila, Kilius, kaimînai (Daugša, Nameikis ir kiti) Paura.

Žmoniû

po kelis ateina Tautnorui kalbant iš kairês. Ira tai iš dalies tie pâtîs, kurie pirma tେ nuêjo. Jie artîn atêje sustoja ir klausos.

Kubeikis, Gatzengis ir Sprûdeikis

pasilieka toliau atstu, Kubeikis išrodo žîmiai išbâles, kitoks, negu seniau.

Nameikis

Vêl gîvesime dâktaro patarimais.

Daugša

Gaivîsime vêl bendroviû gîvenimâ.

Tautnors

Visa naujai steigsmė. Bet siek-tiek turės kitokiai virsti mūsų darbai. Jau reiks žiūrėti į visą Lietuvą. Kas mums žadėta apie jā, tā turime pâtis vikinti. Brangus tām dabar kas akies mirksnis. Ir kaip tik sutikau žīgovā, kurs ūsaukė į mūsų givātos kurėjū suokalbī! Tuojau turiu eiti!

Viltutė

Gervid! Vos pasveikintas vėl apleidi mus?

Tautnors

Netrukus vėl būsiu namie, Viltut! Dabar ūsaukė. Ira mūsų toks laikas, kad negalima atsižvelgti į savo jausmus ir į savo smagumā. Reikia tvirtai siekti visos tautos siekinio!

Aurila

O mes? Kā mes pradėsime?

Tautnors

Visū rankas ir ūsaukė ūsaukime talkon. Daug reiks atliliki. Mat, seniejie grandiniai tiktai pamesti ant žemės. Laukia tūli, mus vėl į juos itrakinti! Dabar turime visiškai naikinti kiekvienā bandimā, Lietuvius pavergti.

Pirmas priėjusiūjū

Tai ponas vos parėjes nori naujai kelti nekantâ tarp žmoniū?

Nameikis

Kas tas žmogus?

Daug̃a

Iš kur tu?

Tautnors

Mes norime, kas mums pridera, bûtent Lietuviū viešpatavimo Lietuvoj!

Antrasis

Bet kuomet bûtû Lietuviai ponais buve?

Tautnors

Ne mûsû troškimas ponais bûti.

Pirmasis

Ko tai neleidiate žmonėms ramiai gîventi, kaip paprâte?

Nameikis

Paikuti, kâm ir kišies!

Dauḡa

Eiki savo keliais! Kas tau rûpi?

Antrasis

Mums rûpi žmoniû gerovê!

Daubars

Mes jokiû nenorime ponû! Mes visi lîgûs!

Tautnors

Taip tikra! Bet mûsû, tai esti Lietuviû, īra krâstas. Todêl mums t̄se ir pridera visa doroti.

Pirmasis

Kad mokêsite!

Daubars

Gâl nuo antro gâlo! Naujoji īra. vargdieniû, darbininkû gadînê.

Tautnors

Žmoniû visû! Visi mes darbininkai! Visi mes turime vargti ir augti iš vergovês ī dîkîbe! Taip seniau jums aiškinau. Dabar reik spartiau žengti. Visas gîvenimas sugriautas. Reik naujai kurti iš pat pamatû.

Pirmasis

O seniejie ponai?

Tautnors

Ne jie mums rûpi, jeigu neeis su mumis!

Antrasis

Mes turime eiti su jais!

Daubars

Mes darbininkai imsime visa ī savo rankas!

Tautnors

Visi iš vien eisime, kas tik Lietuvis!

Daubars

Ne jūs mums talkininkai! Ponū fabrikas imsime ī savo rankas. — Ir naujas statīsime Šiōn, kur žadėjo —

Nameikis

Tai jūs griauti norite, kâ mes īsteigêm!

Daubars

Mes išdidio visa padarīsime. Žmonēms reikia dârbo, reikia pelno! Telkti reikia žmonės bendrâm veikimui, neskaidîti.

Tautnors

Žinoma! Bet kiekvienas turi turêti ir sau vienâm gîvatele, sau palaimos židinî! Siekdamি geresniû dienû, nepamirškime paties žmogaus!

Daubars

Svarbu pirma, kad žmogus pasivâlgît gâli o neprivâlo tiek vargti.

Pirmasis

Î Daubarâ Mes eisime su jumis! Ne su dâktaru svajotoju —

Tautnors

Ne jums tai spresti, gîvenant kitû protu, svestimûjû īsâkîmais!

Antrasis

Kas t8e išdrîsta!

Tautnors

Mes vîkîsime tvirtu noru, kâ mes pasirinkome!
O jeigu viso pasaulio vergai tâm prieštûs!

Pirmasis

î Daubarâ Tai girdêjote!

Antrasis

Uždêsime greit apînasrius!

Daubars

Parodîsime, kaip mes tvarkîsime!

Tautnors

Ne jûs tâm pašaukti! Tokiems darbams reikia
kitoko, negu tik ūpo!

Pirmasis

Tik pasididiuokit! Kâ jûs žinote!

Tautnors

Už svetnaudâ geriau žino visa, kurs kitâm
gera skiria.

Daubars

î žmones Taip! Taip! Ar jûs dabar suprantate!
Matît, kurs nori kitus pavergti!

Nameikis

Suprâtome visai gerai! Ir greitai jums pa-
teiksim, jei ne kitaip, tai —

Tautnors

Kas jus pavergê? Varḡsai supaikinti, nenorite
tikslingo dârbo. Priversime ar nuvarîsim!

Pirmasis

Ar girdite? Nuvarîs mus!

Antrasis

Pirma jî nusitversime! Dâr bus tiek rankû!

Aurila

Tokie niek̄sai —

Tautnors

Sukvailiti varḡsai!

Nameikis

Traukitê! Netikêliai!

Daugša

Ne jums tēs vieta! —

Kiti

Niekšai! Snipai! Idavējai!

Priējusiejie

traukiasi. Taipo-jau ir atstu pasilikes Kubeikis, Sprūdeikis ir Gatzengis.

Tautnors

Apāke jie ir tiek! Nesijautia!

Pirmasis

Atsiminkite mūsū! Nebus grūdū iš tū siaudū!

Antrasis

Apsisaugokit! Gāl kām kliūti! Eina.

Tautnors

Burnot silpnūjū dārbas!

15-Reginīš

Tautnors, Viltutē ir kiti, be priējusiūjū.

Daugša

Dār prasidēs ir kovos tarp mūsū!

Nameikis

Isiundīs zmones.

Viltutē

Kaip mane baimē ima!

Tautnors

Nieko nepadarīs. Izēlusiems diegams 8alna nebekenkia.

Viltutē

Taip vēl mān 8irdī skausta! Kur a8 nusi-dēsiu! Gervid, mīlims Gervīd, apsisaugoki!

Tautnors

Per daug pakest turējai. Tai ir bijai. Nēra paojaus! Tie keli nieko neistengs. Visi dabar veiksime vien8irdiai! Visi zengsime i8vadāvimo

takais. O dabar nebe tiek pavienio žmogaus, bet visos tautos. Ir žengsime drâsiai. Nors ir žûtû vienas-antras žmogus, nieko nereikštû. Visi dabar gîvi esame vienoj gîvîbėj. O toji auga nuolatai!

Viltutė

Ne taip, Gervîd! Tarsi — matîtiau tave jau žûvant! — Apsisaugoki, mîlimas, apsisaugoki!

Tautnors

Viltut, suprantu tave! Tokia pasilpusi tais metais! Bet manîki, kurs dabar mums laikas! Tu žinai, kas īra žmogaus didîbê, kur jo gâlios, ir kas jo âmžiaus tikslas. Neuzsiliki mân žengiant pirmîn su kitais! —

Viltutė

Bet tau paojus didžiausias! Vos mân sugrîžes —

Tautnors

Nebus mân jau tuojau paojaus! Gîvesiu tikrai dâr ilgai su tavim. Bet dabar nereikia atsiziûrêtî ī pavienio žmogaus smagumâ, bet ī visos tautos, ī têvînês ateitî. Jai visa skirsime! Nesirûpinkime nei turtais, nei žaisdomis, visa atiduokime už Lietuvos dîkîbe, kad kasdien 8viesiau sužibtû t8e 8vento pasirîžimo liepsnos, tarsi uždegamos ant Lietuvos kalnû, 8vesti i8vadâvimo 8ventei! Eikime visi ī savo dârbâ! O kad mus 8auks, susitelkime neužtrukdam! Seniejie vergû ponai nenori dâr paleisti i8 vergovês, bet mes žengsime tvirtai dîkîbê! Eisiu.

Viltutė

Nei ī namelî?

Tautnors

Grîžes pamatîsiu! Su Dievu, Viltut! Su Dievu, vaikeliai! — Su Dievu visiems! Neuztruksiu! Ne-susirûpinkit! Atsisveikines eina kairê.

Viltutė

Su Dievu! Su Dievu! Noriu ramdinties! Noriu!

Kiti

Su Dievu! Keliaukite sveikas! Gerû žiniû parneškit! Eina dešinėn keli, kiti kairėn.

Viltutė

pakeldama māžâjî Valdî Žiûrêki, kur tavo têvelis eina!
Žiûrêki, kaip žengia! Svarbus jo dârbas! O mums
reikia tikêtî! Ir prieisime, ko laukiame!

Keli

Taip bus! Dieve duok! Tikrai bus! Nueina.

16 - Reginîs

Viltutê, kûdikiu-du, Kantvîdis, Kantvîdienê,
Aurila, Kilius, Paura.

Tilu valandele.

Kantvîdis

Neatsiliksim ir mes už jo. Namelius atitai-
sîsim ir visa priruošim didiâm metui!

Aurila

Aš ruošiuos kovoti! Dabar tai už têvîne!

Kilius

Ir aš tversiu už ginklo! — Nors žinai dabar kâm!

Kantvîdienê

Kad tik nereikêtû. Vos iš kâro parêje! Jûs
mano sûneliai!

Paura

Senasis Paura rodos vienas senâ savo dârbâ
varîs, kaip īprâtes!

Viltutė

Ir gâl jis svarbiausias. Atitaisîti gîvatele, kad
Gervîdas atrastû visa grâžu. Bet eikime ī namelî!
Visi susêsim, tarsi Gervîdas mûsuose. Gîvas jis!
Ir grîžes! Vêl su mumis jîs gîves! Vis tai tik
temanîsiu! Vis vien tai! Eisime!

Kantvîdienê

Bet kokios bus tavo vaišės? —

Viltutê

Viso-ko jau Šîrît atsinešême!

Paura

Mân tik rûpi, kad paspêtiau — kad paspêtiau —

Kantvîdis

ima su savim, kâ atnešes.

Visi

eina ī tropâ.

17 - Reginîs

Kubeikis, Krâsto Senutê.

Kubeikis

ateina iš lengvo iš kairės, 3valgos ir žiūri ī tropâ, eina ir vêl stovi.

Senutê

arti už Kubeikio

Kubeikis

Kantios begâlo! — Vêl jiems klojas! Neišgaliu! Suêda pagieza mane ir-gi pavîdas! Garbingas jis — Lietuoj! — Bet netruks! Jo minês vargšai! Bet mano vardo visoj ateitîj pasaulio galingieji. Aš remiu ir ginu senajâ tvarkâ! Aš einu su teisingumu! Prieis mano valanda, — kad jo namai bus griuve!

Senutê

Prieis ta valanda, o tu vaitosi! —

Bet jo dvâsia — rîkaus po visâ Lietuvâ!

Kubeikis

nusigandės atsigrežia ir bêga dešinên Ko tu mane sekioji?

Tu baidîkli!

Senutê

Senovê aš! Todêl sekû tavé! — — —

Viena pasilikusi ir tilėjusi skausmingai

Oi, Gervîd! — Gervîd! — Tu Tautnorû vaikas!

Uždanga

IV-Veiksmas

Vaidikla

Laukas, už jo keliukas kaip tretiam veiksme. Toliau gilumoj augštai kalnapi Tautnoro namū griuvėsiai. Iš gaisro tēra tik pasilike juodi, apgriuve mūrai, kurie dalimis stūgso dangun ir išrodo labai išstabūs. Sodas īra krūmū ir visokiū augmenū prižėles. Tik jū žalumas nebėra gīvas. Sodo tvoros tēra likes kur-ne-kur viens antras apgriuzes kuolas.

Laikas

Po tretiojo veiksmo ilgas laikas praėjes. Ruduo. Pavakarūs.

1-Reginîs

Senutê

Ji stovi griuvėsiūangoje, baltomis drobėmis, balta kika ir raištiai senoviškai pasipuošusi, ir žiūri nesijudindama didiomis akimis priekin. Ilgai tilu.

2-Reginîs

Du kareiviu (ginkluotu), Krâsto Senutê.

Kareiviu-du

ateina iš kairės, sustoja prieš namus ir žiūri.

Pirmasis

Be abejonės, tai Tautnoro namai.

Antrasis

Kitū tokiu 8išon arti ir nėra. O sakė, kad prieisiva jū griuvėsius.

Pirmasis

Ipatingas, sakîtai, grazus reginîs! Tik jautiasi labai liûdnu.

Antrasis

Tautnorui grîzus, visa vêl pasitaisîs.

Pirmasis

Lai lems taip Laima! — Bet kaži, ar tše kovota dėl ūsios vietas ar kaip?

Antrasis

Bus greitiau mūsū patiū niekū nudedinta.

Pirmasis

Ar-gi? Vos ītikētina, kad jie tai bûtū padarit galēje!

Antrasis

Rodos aišku. Per ilgai Lietuviai tarnâve sve-timû tikslams. Nenujēgia tai taip greit, kas gera o kas peiktina, ir tad pasidâro net savo patiū tautos didiausiais nekestojais.

Pirmasis

Vienok Lietuva išvaduota. Malonu labai tai ir pamanîti. Iš slogû ir griuvêsiû ji kîla. Tikrai pasieks, kâm Tautnors gîvena. Ir jo namelî vêl pakursime. Linksma dabar, ūvesti išvadâvimo ūvente.

Antrasis

Tik kad mums ne bus toj ūventėj dalîvauti.

Pirmasis

Girdėjau ir Tautnorâ dâr negrîžus iš pâribio.

Antrasis

Jis jâ ūves ten su kitais Lietuvos gîvâtos kû-rêjaus.

Pirmasis

Berods. O mudu ir neturêtuva lîginties ī jî.

Antrasis

Tatiau tarsi skaudu, kad reikia bastîties po laukus ir miškus, kol nebûs sužvejoti visi Lietuvos niekūsai.

Pirmasis

Labai abejoju, kad 8i8on surastume Kubeikio.
3iûrêk, t8e 3mogaus pêdos tur bût kaži-kaip ilgai
nebêra 3engta. Eina artîn, kur seniau buvo varteliai.

Antrasis

jî seka ir i8vîdes Senute Tu? Ar matai? Ko t8e taip
lauktû pasipuo8usi? — Ar gâl koks paminklas?

Pirmasis

Kalbîsiva.

Antrasis

3valgîdamos Bet 8i8on taip tîlu, kaip kapuose. Ir
beveik nepritiktû pa8uktelêti.

Pirmasis

A8 vienok bandîsiu! — — — Ne, kaži, ir a8
negaliu. 3iûri abu i Senute.

Senutê

gramzdai slêpiningai

Esmi gîva, nors paminklu i8rodîtiau.

Abu kareiviu

pa3velgia i viens antrâ nustebusiu.

Antrasis

Kâ tai reik8tû! Tuose griuvêsiuose toks pa-
vidalas ir toks pasâkîmas?

Senutê

3velgiu i praeivius! Lîdiu jû âmžiû srove!

Pirmasis

Atleiski! Mudu be mokslo 3monês. Niekumet
nepritikova tokios 3mogîstos.

Senutê

Po visâ plâtû krâ8tâ vaik8tiojau,
kol neuzaugo jâm Tautnorû Gervîdas,
kurs 3monêse gîvîbe 3âdino.

Antrasis

Tai tu gâl ir kâ žinai apie jo nekestojus,
niekšus, apie Kubeikî ir kitus! Jû ieškome.

Senutê

Apgailestingâm reikia prieglaudos.

Pirmasis

Mums užduota, jis suimti.

Antrasis

Nuo išgamû tauta turi apsivalîti.

Senutê

Katrâm jo žîgiai! Si vieta 8venta.

Kareiviu-du

žiûri ī viens antrâ ir tili.

Pirmasis

po valandelės Eisiva! T8e, kazi, beveik jau klaiku!

Antrasis

Mân net 8urpu! — O t8e sâko, buvusi kartâ
gîvîbês versmê! Kaip visa keitias! Eina.

Pirmasis

Kaip nors reiks atsisveikinti.

Antrasis

Sakîsim Su Dievu!

Pirmasis

Kazi ar ir pritiktû tokiai — dvâsiai?

Antrasis

Sakîsiva ir tiek!

Abu

Su Dievu!

Senutê

Saugosit Lietuvâ! — A8 jâ gaivîsiu!

Abu kareiviu

vôl žiûri ī viens antrâ ir ī griuvêsius. Tad greitai eina tolîn dešinê.
Nuêjusiu galelî, atsigrežia dâr kart, žiûri ir nueina.

Senutė

Mirtis — gîvîbê! I8vadâvims — apkalimas!
Man prisieina 8vest visas 8ventes!

Tilu

3-Reginîs

Kantvîdis, Aurila.

Kantvîdis

ateina tauriai apsitaises i8 dešinės ir târia garsiai per vaidîklâ per-
êjes kairên ī ateinanti nemâtomâ dâr Aurilâ Labai tu už-
trunki! Jau ateinu 3iûrêti, kur dingai! Nebegâlime
ilgiau laukti.

Aurila

ateidamas i8 kairês kareiviškai apsitaises Nepareina joks at-
sâkîmas i8 jo. Bet 3adêjo tuoju atleisti, jeigu
parlêktû dâr kokia 3inia.

Kantvîdis

su juo grîzdamas Vis dêlto gausime laidoti. Kunigui,
3monêms jau nusibodo laukti. Skaudu matît, kad
Gervîdo nei tâm nebus!

Aurila

Jau kuo nebijau, kad ir jâm nebûtû atsitikusi
nepalaima.

Kantvîdis

Jis apsaugojamas. Patsai dažnai râšê, kaip
nuostabiai jis kartais i8 paojaus iškliuves.

Aurila

Todêl ir nieko nebojo. Bet 3moniû piktumas
gâli pasalomis īgelti.

Kantvîdis

Rodos dabar visû jau buvo mîlimas.

Aurila

Ira tûliems ir 8iandien dâr svarbus tikslas, jis
pašâlinti.

Kantvîdis
Manai gâl Kubeikiui?

Aurila

Ne! Kubeikio nemanau. Nors jis ītartas. Jis nekentē Gervido. Tai suprantama. Bet buvo blogâm dârbui per jausmingas! Ponija ir jû vergai, tai tie, kuriems — — Tuo tarpu abu īra nuêjusu dešinê.

4-Reginîs

Daubars, Kubekis, Krâsto Senutê.

Daubars

su rîžiliu ant nugaros ir lazda rankoj ateina iš kairê, aniem-dviem vos praêjus baimingai apsižvalgîdamas, eina, sustoja.

Kubekis

Daubarui kiek praêjus, išlenda iš krûmû po kairê, sudriskes, nubadêjės, vienplaukis, sušunka dusliai **Daubar!** **Daubar!**

Daubars

nusigandės žvalgosi, bet, nemâtes Kubeikio, ima bêgti ir pradingsta dešinėj.

Kubekis

Daubar, meski ginklus! Daubar! Daubar!
— — Negirdi! Sukeltos piktos gâlios! Sûviai išlêke iš ୟautuvû! Nebegaliu dabar jû sulaikîti! Kâ tik padariau! — Tautnor, saugokis! Tîko taves visur, kaip mane sekioja! Tik aš — aš daug skaudiau īkliuves! Vien tavo palaimos griuvêisiai mân īra dâr priebehâ! Slenku aplink juos tarsi užburtas Grieziau tau pâgiežâ. Siundê dâr kiti! Bet-gi dabar! Atleisk mân! Nebegeidiu tau gâlo! Nebeištveriu! Netekes palaimos, netekau garbêis ir netekau têvînê. Isikibusi dâr laiko mane gîvibê! O kankina atsiminimai! Viltut, kodêl manes nemîlêjai? Kodêl ne! Visa tai mano nuodêmê! Nemîlimi neturêtû užgimti. Užgime turêtû greitai

žûti. Prakeikta tesie mano diena! I prâgaro kantias ikritau! — Likimas stumte stûmê! Kuo aš nusikaltau, kad tu, Viltut, manes nemîlêjai! Nebuvau mîlimas nei vieno! Gaisras tave gandino! Iškliuvusi vienok sulauksi Tautnoro! O jis! Oi, nekentiu jo! — Tatiau — jis garbingas! Jis palaikê viršû! Jis pareina laimêtoju! Aš niekšas — kirmêlê! I žeme išikastiau. Kur bûtû mâñ dâr vietas po platiu dangumi! Šviesa mane pašiepia! Vėjas tîtiojas manim! Paukštiai sualinka — mane išvîde! Kur aš nusidêsiu? Kur bûsiu! Nebeesu žmogumi — — nebeesu. — — —

Senutê

Kaip vėjas per rudens laukû ražus nepalaimingos kaukia gâsdinamos vélês griuvêsiuose, kur kart 8ipsojos palaima. Visiems Tautnoro siela lemia lâbâ — ir laukia, kad sušvistû skaidrios ugnîs visur augštai ant Lietuvos viršûniû, prakeiktiems išvaduot, naikinti 8mêkloms.

Kubeikis

išgirdes kalbant, išlengvo atsitieses klausos, tad sâko Tu ramini, kuri mane ſiaip gandino? Vienok — kâm tu tše atsistojai? Mane nuteist? — Neîduok manes! Pagailêki! Aš vargšas, visû vargšû vargingiausias! Keiksmo giesme suokia mâñ griuvêisiai, o negaliu pabêt nuo jû!

Senutê

Nepridera mâñ teisti, kur jau nuteista. Sventes ſventiu — gîvibês ir mirimo.

Kubeikis

Mirimo? Kas bûtû mires? Tik ne — Viltutê? Ne duoki, Dieve! Negalima!

Senutê

Nereik stebêties, gelbêjus patiâm
sukelti juodas ûkanas neapkentimo!

Kubeikis

Ir tai dâr! Kur išbêgsiu iš tû persuliû! Kas sustabdîs tuos 3aibus, kurie taiko ī 3moniû Sirdis!
Kad tu, 3eme, mane prarîtai! Nurimtiau taves pri-globta! Lietuvos 3emê īmigdintû nepalaimingiausiâ savo vaikâ. 3udiau, kâ mîlêjau, kas tau buvo bran-giausia! Ar gâli manes kas dâr pasigailêti! Sekios mane kantios ī âmžius! Niekur nêra prieglaudos, niekur pamiršimo! Kâ padariau! Kâ padariau! Girios neslêps! Griuvêisiai neužgriûs. Augštiausasis, pagailêki tu! Priimki ī savo malone!

Varpai

pradeda raminantiai skambeti iš kaimelio Dievnamio.

Kubeikis

susmunka ant 3emês ir tili.

Senutê

Tai ne9a Viltî 3emêje paslêpti!
Ramîs ji, kas prie 3emês prisiglaus.

Kubeikis

Bet mân nêra ramîbês! Sekios mane be pa-liovos! Ateina vêl! Tîtveika apspis! Kur dingsiu!
Neîduoki! Neîduok! Lenda atgal ī krûmus.

Senutê

Malonê laukia, kad visus gaivintû!
Bet imties gaivestio, vergai nezino.
Ir laukti turi, kol nemirs jû skausmas.

Varpai

nuolat skâmba, bet ai8kiai dabar rei8kia liûdnumâ.

5-Reginîs

Paura, Krâšto Senutê.

Paura

ateina iš dešinės, neždamas kâpo krikštâ. Praėjes vietâ, kur seniau varteliū bûta, jis gerai nusiziūrėjės tolmâ, žengia dâr galeli ir pa-stato krikštâ keliję. Tuo tarpu išvîdes Senute, târia Vêl mudu susieinava, mân krikštâ nešant! Bet Šikart tu baltai apsitaisiusi?

Senutê

Trejopo Siandien Šventê išvadâvimo!

Paura

Bet mûsû Viltutê pranîkusi! — Tuo kart norêjo, kad krikštâ padarîtiau. Netikêjau, kad reiks jau ne po ilgû metû. Dirbau ir apliejau ašaromis! Gâl senojo Pauros paskutinis! Gervîdas Tautnoras jî pamatîs — o raudos — raudos — Nutîla.

Varpai

nuolatai skâmba.

Senutê

Raudot ne Lietuvos didvîriû bûdas.

Laidotuviû

giesmê girdêt.

Abu

tili, klausos.

6-Reginîs

**Laidotuvê, Kunigas, Kantvîdis, namiškiai, kaimînai,
Paura, Senutê.**

Žmonês

ateina iš dešinės, keli jû atneša kârstâ ir sustoja ties nameliû griuvêisiais.

Giedojimas

išlengvo liaujasi.

Kunigas

Dâr sustojome ties ſiais nameliais, kur palaima gîveno. Griuvêisiai, jûs liûdni žiûrite ī mus. Liûdni

jūs žvelgiat ir ī ୟି କାରସ୍ତା. Nebêra ୟାମ ଗିବେନିମୁି ଵିଲିଂଗୋଶିସ ବିଶୁ ମିଳିମୁଁ ଶୀଳେ, କୁରିଶ ପାବିଦାଲା ପାଲେପ୍ସିମେ ଜେମେଜେ. Tautnorû Gervîdas ଗିଦେ କାରେବିୟୁସ, ଗିନ୍ଦାମାସ ତେବିନେସ ଗିବିବେ, ଯେ ଜମୋନେଲେସ ଗିବିବେଇ ଜୁବାଣ୍ଟ, ଯେ ପାତିଶ ଗିବେନିମୁି ପାଶିବାଗିଅ. Raudokite, ମେଦେଲାଇ! Gauskite, ଗିରିଶ! Paguoskite ଜମୋନେ ଜୁ ଶକୁଷମେ! Gିବିବେସ ବିଶ ମେ ନୋରିମେ. O ନୁଲାତାଇ ଜି ମୁମ୍ବ ପରାନିକ୍ଷଟା. Bet ୟିଶନ, ଶିତୋ ଶବ୍ଦରେ ବିଶେଷ ତୁରିବୁ ହେବୁ ଜାଉତୀମେ, କାହିଁ ତିକରୋଜି ଗିବିବେ ହେବୁ. Ji ଅମ୍ବିନାଇ ଇଶିଲେକା. Viltutେ ଫରା ଗିବା. Ji ଗିବିବେ ତିକେଜୋ, ଅତିକୁସି ଫରା ଅମ୍ବିଜୁଇ. Ji ଯା ତିକେଜୋ, ଲାଉକଦାମା ମିଳିମ୍ବୋ ଓ ଲାଉକଦାମା ଶବ୍ଦରେ ହେବୁ. Ir ଯା ତିକେଜୋ ତେବିନେସ ଓ ଅମ୍ବିଜନାଇ ଗିବିବେ, ଶିରଦାମା ଓ ମିରଦାମା. Am୍ବିନା ଅଠିଲାଇ! Jି ମୋଜା.

Paura

ପାକେଲା କ୍ରିକ୍ଷଟା ଓ ଏଇନା.

ଜମୋନେସ (କାମିନାଇ)

ନେହା କାରସ୍ତା, ଯେ ଗେଡା ପ୍ରାଦେତାଜା ଗେଶମେ. Nୁଇନା. ଇଶିଲେଙ୍ଗ୍ବୋ ନୁତିଲା ଗେଦୋଜିମା.

Varpai

ବୈନି ତେବେରା ଗିର୍ଦେତି.

7 - Reginis

Kubeikis, Krâsto Senutê.

Senutê

ରଙ୍କାଶ ଇଶକୁସି ଶେବି ଓ ଜୀବି ଫରା ନେହାମାଜି କାରସ୍ତା.

Paslêps lavonâ ଜେମେ ତମସମୋଜ.

Bet ମେ ବିଲିଶ ଗିବିବେ ଅମ୍ବିନା ଅଗିଶିମ.

Kubeikis

ଇଶିଦାମା ଫରା କ୍ରୁମୁ, ଜେଲିଦାମା, କୁର ନୁନେହା କାରସ୍ତା Tେ ଯେ ଯେ କାରସ୍ତା — ଯେ ଲାବନା! O ଆଶ କଲତା! Aଶ! — Aଶ ବାଶିଆସିଅ ଜମୋଗୁଡ଼ିଶ! Mିଲେଜା ଓ ଜୁଡ଼ିଆ! Dାବାର ନେ ଲେମତା ନେଇ ଇଶିଲିଷ! Aଶ ଇଶ୍ରେମତା ଫରା ଜମୋଇ! Ar ଗାଲି ବୁତି ମାନ ଅତ୍ରିଦିମୋ! Viltutେ ଜୁବୋ; — ଆଶ ନେରେଜା, କାହିଁ କିତି ପଦାରେ! Duok, Dieve, କାହିଁ

jau bûtû pabaiga mano nusikaltimû! Apsergêki Tautnorâ! Neištûrêtiau ir jo mirties bût kaltas! Apgailiu, oi apgailiu! Kantios nenîksta! Užmuškite mane! Užmuškit niekâ! — Visas pasaulis nekentia manes! Ateina su ginklais! Lenda ī krûmâ, išvîdes ateinanti.

Senutê

Taip 3monês kaupia, kas juos tad sutrêškia.
Bet mân neduotas teismas; aš — kantrîbê!

8 - Reginîs

Kârininkas (vâdas), Krâšto Senutê.

Kârininkas-vâdas

ateidamas iš kairės su ilgu kârdu prie Salies, sustoja, klausos ir
ateina artîn Tarsi tše dejâvo! Ar tše 3mogus?

Senutê

Tautos gîvîbê iš griuvêsiû târia.

Kârininkas

Kâ tai reikstû? Ar tše 3mogaus balsas?
Ateina visai arti, žiûri ī griuvêsius ir sustoja. Senutê tše? Tai
tu kalbêjai?

Tilu

Tu tik gîva? Ir 8išon gîveni? Tur bût 3inai
tikrai, ar Tautnoro buvo namai — tie griuvêsiai?

Senutê

Nûnai platioji Lietuva jâm nâmas.

Kârininkas

Nûnai berods! Suprantama. Bet ar jis tše
gîveno? Ar tše jo pradêta auginti Lietuvos gîvîbê?
To noriu suzinot.

Senutê

Tše kart plasnojo ta Sirdis, kuriâ aš sergiu!

Kârininkas

Neaišku! Taip tauriai apsitaisiusi? Ar toms
tai laidotuvêms, kurias aš sutikau — — —

Senutê

Išleidau griuvusiû nameliû viltî!

Kârininkas

nusiuimdamas Salmâ Vieni rîkauja, kiti raudoja! Nêra ant žemês gîvibês be mirties! Gaudia gîvenimas — tai kaip vêtra, tai kaip Svelnus vâkaro vêjelis! O gêliû galvelês drâskomos pavîsta. Ir mes kareivai tai dabar tik pastebime! Kare, kovose temâstome vien apie prieþo apveikimâ ir apie laimêjimâ. Tôe mes kaip audra pati, kaip Perkûno trenksmai. Bet jiems praûžus, pasiilgstame gêleliû, jû grozës ir jû kvâpo! O tûliems namams — jo nebebus. Vienok jo atminimas liks gîva galia. — Gîvenk sveika, Senute! Uþsideda Salmâ ir eina kairê.

Senutê

Keliausi sveikas, sekdamas takus
î želiantius, tikros gîvibês dirvonus!

9-Reginîs

Keleiviû poras (jaunâvediu).

Jaunoji

ateidama, dailiai lietuviþkai apsitaísiusi ið deþinës, kalba negreit. O kaip gražu! Tarítum kokia pasaka! Tu žinai pradžiugint, mîlimasis! Tai siai dienai tôe pabût tikra Sventê!

Jaunasis

taipo-jau Sventei apsivilkes, atêjes ir su ja zvelges î griuvësius Sakîtiau veikiau graudu. — Dabar visur tokio matiti Lietuvoj.

Jaunoji

Vienok grâžûs visi tie griuvësiai! Jau pradeda apželti. O pavâsariui iðauþus, netruks, ir nauja gîvibê apklos visa. Mûsû têvînê bus graži, kaip koks sodas. Mîlimasis, o tame mûsû namelis! Ji glaudiasi prie jo.

Jaunasis

Žinau, kâ tu manai. Namelî matai, kaip jame kas dienâ aiškiau jautiamas gîvîbês kvâpas. O mân rodosi tarsi pasaulis kurtûsi. — Ir tai nuo tos valandos, kaip tave parsivediau. Koks nuostabumas! Tu tikra augîve!

Jaunoji

Aš palaiminga su moters uždaviniu. O Šišon — kuo-gîviau jî numanau, Šišon gražu — gražu — ir taip — graudu!

Jaunasis

labai tâsiai Tęse turbût ir buvo kartâ tokia jauna mîlima motrelê! Namelis spindêjo, kaip mâžas pasaulis su savo saulele — buvo tikra palaimos gîvata. Kaupêsi gîvîbê iš žmoniû meilêš!

Jaunoji

Liûdna labai mân, mîlimasis! Eisiva! Kieno gâl buvo tie nameliai?

Jaunasis

Neatspêji? Kur bûtiau galêjės nuvesti Šiandien?

Jaunoji

Tai ištikrûjû — Tautnoro?

Jaunasis

Taip! Tautnoro!

Jaunoji

O jis? Jo pati? Vaikeliai?

Jaunasis

Jis tur-bût kaži-kur paribij. Sâkê su kareiviais ējes gint Lietuvâ.

Jaunoji

O žmonelê? Jo vaikeliai?

Jaunasis

Sâkê jâ esant su vaikais têvû namuose.

Jaunoji

Tai nors juos atras grîzes! Bet tie nameliai!
Liûdna, — begâlo liûdna.

Jaunasis

Dâr sâko patiû Lietuviû uždegtas!

Jaunoji

Ar gâli bût! Eisiva greit, mîlimasis! Skau-pumas slêgia 8irdî.

Jaunasis

Beveik ir gaila mâñ, tave atsivedus.

10-Reginîs

3emsargis, Jaunudu.

3emsargis

ateina nepastebêtas jaunû-dviejû iš kairës ir sâko Prâgome po-pierius!

Jaunoji

krûptelêja Oi! Kas? Kaip?

Jaunasis

traukdamas popierius iš sermêgos kišeniaus Tuojau! — Su-ieškosiu! — Stai abiejû! Bet 8iandien gâl jau tretî kartâ reikalâvo!

3emsargis

ziûrêdamas ī popierius Visokiû 3moniû ïra. Mes turime apsivalîti. O sâko tîkoja kaip tik 8išon Tautnoro gîvibês. Gêda ir pasakîti!

Jaunasis

Ir kilno 3mogaus gâli kas nekesti?

3emsargis

Kartais ir taip! Desties, kokie kitî 3monê. Vis dâr ziûrêdamas ī popierius Tai Sveikas Daugalû kaimo mokîtojas ir jaunoji jo 3monelê?

Jaunasis

Taip! Esava iš Daugalū!

Žemsargis

O ko tše vaikstioja Sveiku-du?

Jaunasis

Svente pirm pietū kaime išvadāvimo dienā,
noriva vakare mieste iškilmēse dalīvauti ir maniau
patiutei parodīti ūio krāšto grazumus. Ji iš toli.

Žemsargis

atiduodamas popierius Taip, taip! Na, atiu! — Ir Su
Dievu! Eina dešinēn.

Jaunasis

Keliausite sveikas!

Jaunoji

Mieliausiai grīgtiau namon! Taip sunku mān!
Kad ir gāli žmonės tīkoti kito gīvibēs! O dār-gi
Tautnoro. Koks tas pasaulis! Eina.

Jaunasis

eidamas Rodos tše bus veikiau svetimūjū norai, nors
ir mūsū žmoniū aklumas, bet gāl ir kaži-kas dār
— — Nueina tuo tarp kairēn.

11-Reginîs

Žmonės iš laidotuviû (Kantvîdis, Kantvîdienê, Rîkis,
Valdis, Aurila, Paura, Nameikis, Daugša ir keli kití).

Kantvîdienê

pirma ateina su vaikeliam-dviem.

Nameikis

Iabai nusimines Griuvimas ir žuvimas mūsū Lietuvoj
tarsi nesiliauja.

Kantvîdis

Jau nežinau, kâ ir bepasakîti. Dziaugsmas ir
skausmas dabar vis abu sutuoktu. Manau Gervîdas

bus Šiandien tikrai palaimingas, Švesdamas Lietuvos
išvadâvimo Švente, o jo Viltutė — mûsû visû mî-
limoji — — skaudu — — —

Kantvîdienê

priêjusi arti sodelio Greitai takeliai apželê! Eikim,
vaikeliai!

Rîkis

O kuomet vêl pareis mamaitê ir têvelis?

Kantvîdienê

Ak vaikutiai, mano vaikutiai! Têvelis tur bût
netrukus pareis!

Valdis

Nenoriu t̄se eiti!

Rîkis

Eisime namon! Ta senutê gâli ir viena t̄se bûti.

Kantvîdis

artîn atêjes ir žiûrêdamas ī griuvêsius. Vis iš naujo žiûri ir
nusimeni. I Senute Sveika, gîvoji senove!

Senutê

Sveikas jâ ir 8išon pastebêjës!

Kantvîdienê

vaiku-du už rankû laikidama ī Senute Kad ne tu, visa viltis
pranîktû.

Senutê

Viltutês žiedus tu už rankû nusitvérusi.

Kantvîdienê

Ir teisibê! Iš jos juodu pasiêmê gîvibe.

Senutê

Kas iš tikros vilties išaug, išlieka.

Kantvîdis

tîliai žvelges ī griuvêsius Tarsi nebûtû t̄se gîvenusi Vil-
tutê! Kaip nusiramîs grîžes Gervidas?

Kantvīdienē

Iš vaikeliū tars visumet gīva Viltutē.

Kantvīdis

Greitai nusileido jām ir mums visiems saulelē.

Senutē

Katras iš savo pāgrindo tur būti gīvas.

Kantvīdienē

Turi būti? Bet kad nezinai, kaip! Ak! ta linksmoji mūsū dūkrēlē!

Kantvīdis

Perdaug viltinga buvo mūsū Viltutē. O jos Gervīdas mānē augti ī padanges. Perdaug tai vargšui zīmogui. Uzgriūva visi buvusiejie āmžiai ant tokiū drāsuoliū! — Eisime! Senoji mūsū gīvatelē bus priebēga ir mums ir Gervīdu. Tāe po senaisiais mediais ir toliau gīvesime, kaip išlikome lig Sol. Eina.

Visi kiti

stovi ir zīāri tīlūs ī griuvēsius. Tad eina.

Daugša

eidamas Apzels griuvēsiai.

Nameikis

Zolelē vīsta! Lāpai krinta zemēn.

Paura

dār bestovēdamas ir zvelgdamas Aptversiu visa nauja grazia tvorele ir padarīsiu vienā dār krikštā — paskutinī — tikrai jau paskutinī! Bus graziausias — ir viso mano āmžiaus tikslas. Tāe ties tais nameliais pastatīsiu.

Kantvīdis

atsigreždamas Kaimīn, tāe krikštā? Gervīdas sugrīzes naujai pasikurs namelī.

Paura

Nepamaniau! Žinoma! Dâr patsai gelbêtiau.
Bet išrodê tarsi Šišon kapai — tikri kapai. O mielai
skirtiau graziausiajî savo dârbâ augštâm gâlui.

Kantvîdis

Atiu už gerâ Širdî! Suprantu! Eisiva abu! Gâl
î mûsû namus dâr ir uzeitû kaimînas valandelei.

Paura

Galêtiau. Liûdniau vienâm. Nueina.

Keli

dâr žvelgia î griuvêsius, tad ir eina tilûs keliuku dešinên.

Senutê

Viena saugosiu tâ, kas jums tur likties  venta.

12-Reginîs

Du kârininku (vâdu), keturi vêlavû nešêjai, kareiviû bûrîs, karvedis su keliais palîdovais, (kareiviû tît-veika), Senutê, Kantvîdis, Paura, Nameikis, Daug a ir kiti.

Pirmasis kârininkas (vâdas)

ateidamas iš kairês ir rodîdamas kârdu. Ten! Tie griuvêsiai buvo jo namai!

Karvedis

nemâtomas. Nusêsimė visi nuo žirgû ir eisime pêsti, kaip tinkama.

Pirmasis kârininkas

mâzumâ palûkêjes. Doroties!  engkim! Ateina ir sustoja ties varteliû vieta, kârdâ laikidamas iškêles.

Antras kârininkas

Sale jo atêjes sustoja antroj varteliû ſalij tokiu-jau bûdu.

Vêlavû nešêjai

ateina už jû ir sustoja atitinkamai.

Kareiviū bûrelis

žengia su jais, visi kâriškai apsitaise, ir atsistoja eilêmis 9ale vêlavû nešėjû, takeli palikdami griuvêsiû angon.

Karvedis

su keliais palidovais ateina už jû ir žengia tuo takeliu trobon.

Kareiviū tîtveika

jî seka ir sustoja vieškelij kareiviškoj sândoroj.

3monës

(Kantvîdis, Paura, Nameikis, Daugša ir kiti) grîžta ir ateina artîn.

Karvedis

priêjes angâ, sveikina kareiviškai Senute. Jaunoji Lietuvos galia sveikina tave, Senute!

Senutê

Senovês siela laimin Lietuvâ,
gîvendama visur ir pat griuvêsiuose.

Karvedis

nusilenkes prieš Senute, atsitiesia ir atsigrežia ī kareivius. Lietuvos gînêjai! Sventiant 9iandien Lietuvos išvadâvimo dienâ, priderêjo mums aplankîti ir 9iâ vietâ, kuri brangi īra kiekvienâm Lietiui. 9išon augino Tautnorû Gervîdas Lietuvos gîvîbe. Iš 9išon jo dvâsios galia mus visus pagâvo ir sutelkê vienoj gîvîbêj, kad galêjome išvaduoti savo têvîne. Iš vergovês Tautnors mus vedê ī dîkîbe. Jo vardas liks īrašitas ī Lietuvos âmžiû raštus. Amžinai skambês jo atminimas Lietuviû 9irdîse. Ir 9iandien grîže ī savo vietove, baigtî 9ios dienos iškilmes, gâl jî pasveikîsime mûsuose! — Bet 9išon paviešêdamai tur bût ir nujausime, koks velniškas īra tû 3moniû noras, kurie kêsinasi Tautnoro gîvîbe naikinti, kurie pavertê jo gîvîbês kupina namelî griuvêisiais, kad stovime dabar 9išon tarsi prie kapû. Tuos Lietuvos niekšus turime išrauti su visomis 9aknimis. Amžinai gêdai jû vardus pasmerksime. Ir visi mûsû

ainiai su pasibaisėjimu jû minês. Už tai kuo-augštesnėj garbėj laikisime Tautnorâ ir jo pase-kėjus. Jo 3monelė serganti — pasveikîsiu dâr —

Nameikis

Gaila, Tautnorienê jau vêlionê! —

Karvedis

Kaip? Ar supratau gerai? Tautnorienê mirusi?

Nameikis

Patlab grîztame, jos kûnelî palaidoje!

Karvedis

Skaudus nuotikis siai dienai! Skausmas visai têvînei. Nusiimkime Salmus! Lenkime vêlavas!

Kareiviai

dâro, kas liepta.

Karvedis

ilgai tilėjes Kâ pasakîsime! Laima taip lêmê! Am-žinâ atilsî! Dâr tilėjes valandele, užsideda Salmâ.

Kareiviai

seka jo paveikslâ. Vêlavos vêl pakila. Staiga didis rêksmas girdimas už vaidiklos dešinêj. Neaišku iš pradios. Toliau girdêt sâkant Užmuškit! Tokie niekšai! Neverti Lietuvoj vaikštöt! — Bûkit râmûs! Teismo dalîkas! Privesime jâm! — Pakârti reikia! 3mogžudiai! —

Karvedis

Kas tie rêksmai? Ištirkite!

3monês dešinêj

Suimtas 3mogus! Atveda! — 3monês īnirte!
Bâra! Pîksta!

Karvedis

Lai priveda mâñ!

13 - Reginis

Kareiviu-du iš antro reginio su Daubaru ir kiti paskiau buvusiejie.

Kareiviu-du

atveda Daubarā tarp žmonių prasibriaudamu.

Daubars

Aš nieku neesu nusikaltes! Tikrai nieku.

Karvedis

Palauk žmogau! Dabar neklaustas!

Kareiviu-du

atveda Daubarā lig vartelių vietas ir sveikina karvedi kareiviškai.

Karvedis

Kodėl tas žmogus suimtas?

Pirmasis tū dviejū kareiviū

Išrodė įtartinas!

Antrasis

Ir turėjo su savim ginklā. Rodo mazā sautuvā.

Karvedis

Kam reikėjo jām to ginklo?

Daubars

tili.

Karvedis

Nieko nežino žmogus atsakīti? Veskite jū kalėjiman!

Daubars

Aš nieko blogo nemaniau! Iš pâribio pareinu. Ir kiti ſio krâſto žmonės parėjo. Pasiliko pakelij.

Karvedis

Kas parėjo? Reik statiai pasakīti.

Daubars

Tûli! — Kaip ir Lieptîs!

Karvedis

Lieptîs? Kur jis gîvena? Kurs pažîsta?

Kantvîdis

iš tolo dešinėj Lieptîs su Tautnoru buvo kareivijoj.

Karvedis

O tas žmogus sâko, Lieptîs grîžes?

14 - Reginîs

Lieptîs, ir paskiau buvusiejie.

Lieptîs

ateina kareiviškai apsitaises, su nešiliu ant nugaros, lâzdâ rankoj greit ūneda, kaip seniau Dovanokit! Kas tše! Kâm ūaukia manes?

Nameikis

Lieptîs! Ar girdit? Lieptîs grîžes? Kur dâktaras?

Kareiviai

Lieptîs tše! Lieptîs! Pas karvedî!

Lieptîs

ateina, sustoja, sveikina.

Karvedis

Kaimînas iš kareivijos grîžta? Kaip tai?

Lieptîs

Siûstas su žinia ī dâktaro namiškius!

Kantvîdis

O jisai? Kuomet pargrîš?

Lieptîs

Gaila, kad negaliu pranešti geresiū žiniū.
Nežinau, kaip ir atsitiko! Patsai buvau visai apnîkes.

Karvedis

Trumpiau! — Kas pasidârê?

Lieptîs

Kad pats tikrai nežinau! Matiau tik mîlimâ mûsû dâktarâ priešû rankose o nebegîva.

Kantvîdis

Nebe — gîvas? Negâli bûti! Negâli!

Kiti

per viens kitâ. Tautnors žuves? Tautnors nebegîvas?
Ar girdit? Nepalaima! Skaudus smûgis! Užimas.
tarp jû ilgai dâr girdimas.

Karvedis

Ir lavonas priešû rankose liko?

Lieptîs

Taip, jû rankose. Apjuokui dâr sukrovê lauzâ,
jâm sudegint. — Bûk tinkâs jâm pagoniškas bûdas!
Nebeišgalėjau — kreipiaus! Atnešu dâktaro namiškiams
ir râštâ iš kârvedio.

Karvedis

Tai ir jo užtvirtinta? Gâl mân leista pažiûrêti!

Lieptîs

Râštas atviras. Duoda laiškâ karvediui.

Karvedis

skaites. Nêra abejonê! Veskit suimtajî 8alin! —
i Lieptî. Stai râštas! Reiks îteikt jo namiškiams!

Kantvîdis

Duok! Mân pridera. Nebûtiau tikêjø! Našlaitiams palaikîsiu! — Tai laukiamoji žinia . . . Ima
râštâ ir žiûri ilgai i jî.

Kareiviu-du

tuo târpu sveikina kareiviškai ir paveda Daubarâ.

15-Reginîs

Visi esamiejie be kareiviû-dviejû ir Daubaro.

Karvedis

Lietuvos žmonê! Lietuvos gînêjai! Nelemta
mums 8vesti Siâ dienâ, kaip tikêjø buvome. Kau-

pêsi jai mums džiaugsmas ir kartu didis skausmas.
Mûsû gâl mîlimiausias ir garbingiausias ȝmogus
ȝuvo. Lietuvos niekȝû norams teko pilnas saikas.
Tautnoras nebevaikȝtios mûsuose mums ȝinomu
pavidalu! Nusiimkime ȝalmus! Lenkime giliai
vêlavas! Jis nusiima ȝalmâ, tîli, gâlvâ nulenkes.

Kareiviai

klauso ȝsâkîmo ir stovi nejudêdam.

3monê

toliau deȝinêj ȝneka negarsiai, dejuoja.

Karvedis

Iaiko rankose savo kepure ir laiȝkâ ir târia graudai bet tîliai.
Nebevaikȝtios! Nebegriȝ! Skausmû pilnas saikas!

Paura

Nebetars manespi! Neberâgîs i dârbâ! Bet
aȝ statisiu krikȝtâ! Statisiu!

Nameikis

Mûsû gerâdaris! Mûsû!

Karvedis

gâlvâ i-skeldamas. Koks didis ir nebûtû mûsû skausmas,
jis ȝventina mûsû džiaugsmâ! Berods Tautnors
nebetars i mus savo skâmbius ugnies ir ȝviesos
ȝodius, nebezvelgs savo maloniu ir kilnu ȝvilgiu i
mus. Bet kas i ra mirtis? Sugriuvimas pavidalo!
Tautnoras pats liks amȝinai gîvas! Jo dvâsia, jo
siela i ra nemirtinga. I8 viso, kas mûsuose kilnu,
vaiȝku, grazu, dora, iȝmintinga, ji tars ir ȝvelgs i
mus. Jos galia bus visumet mûsû têvînês gîvîbe.
Mes jâ kvêpuosime ir ja k gîvesime. I8 tikrûjû pa-
matû didês ir klestês mûsû tautos gîvata. Ko jis
sieko, tat i vîko. Dîki ir sâviȝki gâlime gîventi
ȝmonêmis. Ant mûsû dvâsios virȝuniû galês ȝviesti

pilno žmoniškumo šviesa žîmiu tikro išvadâvimo. Tautnoras uždegė mûsû Širdîse Šventajâ ugnî. Jis teisîbe, grožė ir lâbâ gaivino mûsuose. Augštiausiajî žmogaus uždavinî jis pildė gîvendamas. Amžinai seksime jo paveikslâ. Ir amžinai laikîsime garbêj tâ vietâ, iš kur pradêjo tarpti Lietuvos gîvibê. Ir pastatîsime paminklâ Šišon, praeiviams priminti, kaip reikia žmogui kilti iš vergovês dîkîbê!

Paura

artîn eidamas. Kad mân bûtû skiriamas tas dârbas?

Karvedis

nustebes. Kas tas žmogus — senukas?

Tûli

Sio krâsto! Senasis Paura! Kaimînas!

Paura

Gerbiamasis Tautnors sakîdavo, aš tikras esâs dailininkas! O dâr neesmi kûres savo âmžiaus veikalo! Dabar tai bûtû —

Karvedis

Nepamiršime pamêginti! Lai pasistengia kiek-vienas teikti savo dovanas Lietuvos gîvâtai! Tuo târpu grîšime užbaigtî Šiâ išvadâvimo dienâ su kitais tos gîvibês kûrêjais. Bet Šišon, kur jautiamas gîvas dâr kvâpas mûsû gaivintojo, mûsû gîdîtojo, tše kreipiamâs vienu žodiu dâr ī jî. Tautnorû Gervîde, tu Šišon auginai Lietuvos gîvibês diegus. Nujauski, kaip ta gîvibê nûnai īra ir pakilusi džiaugsmiu. Ant visû Lietuvos augštumû suliepsnos ugnîs ir apsakîs platiâm pasaullui, kad mes išvaduoti esame iš vergovês, kad sveikiname dêkingi dangaus žvaigždes ir tekantiâ saulele dîkîbês svei-

kinimu. Galibės sparnai plasnoja dabar Lietuvos givîbe po visus kraštus.

Ugnis

sužvinta jâm taip kalbant visose Sališe ir Svetia per griuvêsius.

3monės

Ugnis! Išvadâvimo liepsnos! Lietuva rîkauja!

Karvedis

Žerékite, liepsnos! Švieskite, ugnis. Tautnoro dvâsios jûs esate gairës, mûsû išvadâvimo džiaugsmas. Kelkime vêlavas! Giedokime têvînës atsigavimo giesmę! Eikime! Eina.

Vêlavos

ūmai pakîla.

Kareiviai

pradeda eiti su karvediu ir gieda. (2- ir 3- balsui paražiti naudota keli stud. mus. A. Vanagaitio — tuolaik Dresduose — darbeliai.)

Givai. *mf*

Pra-švi-to auš - ra to - li už kal - ne - liû

mf

Ir nau - ja - jî âm - žiû tê - vî - nei ap - sâ - ko.

p

mf

Verk-ta daug a-ke-liû su-spin - di ra-sa.

mf

At-gi - jo se - no - vê, jos gar-sas gais-ruo-ja

f

Nu - 8vint i8-va-duo-ta vi-sa Lie - tu - va.

p

rit

Ir dega ugnis jau pasi8ventimo.

Gîvs džiaugsma rîkauja, têvînê pabudo.

I8 nusiminimo sukîla drâsa.

3mogaus gi didîbês geidaujame siekti

Nu8vint i8vaduota visa Lietuva.

Gražiau dâr, 8viesiau 3êrêkite, ugnîs!

Mes norim aug8tiausiojo 3moni8ko lâbo.

Net vargo bedugnî palaimin 8viesa,

Kad spind mûsû dârbas it saulê i8 rankû.

Nu8vint i8vaduota visa Lietuva.

Islengvo

kareiviai giedodamini nueina visi.

3monės

juos seka palinksmėje. Pagaliau visa nutila.
Prietema.

Iš tolo Švietia ugnis visokiomis varsomis. Per griuvėsių tarpus
sklīsta jū Šviesa ī vaidiklā.

16 - Reginis

Kubeikis, Krâsto Senutê

Kubeikis

išlenda iš krûmû ir Šaukia rangidamos ant žemės Nors mane
prarîtû žemê! Juves ir-gi Tautnors! Visû vêlês
mane apspietia ir Šaukia pagiežos. Pasaulio sun-
kumas griûva ant manes! Tautnors laimetojas!
Amžinai liks mano vardas prakeiktas! Kaip Šmêkla
aš slankiosiu aplink Šiuos griuvėsius. Kuomet bus
mân išvadâvimo iš tos kankinės! Kuomet bus ir
mân pagailėjimo! Ar īra dâr visoj bekraštienibęj
mân jautiamos Širdies! Aš likimo kankinîs ir savo
nuodêmiû! Tautnor, tavo namû griuvėsiuose
ieškau nuraminimo! Gâl t̄se mân bus jo nors
kvapilio! Kreipdamosi ī griuvėsius ir slinkdamas augštîn griuvėsiū
angon, jis tad târia ī Senutę Gâl už jî tu tarsi! Tu gîva
dâr iš visû! Tu Šigon pasilikusi tur-bût manim
pasigailėdama. Tu atjauti, kur aš patekes esmi!
Lietuvos vaikas īkrites ī pragarine vergove! Ta-
vespi keliu savo rankas. Tu stovi už Tautnorâ,
už visâ Lietuvâ, tu stovi už Viešpatî Dievâ!
Grimstu gilîn ī mirties tamsîbe, o numirti negaliu!
Pagailêki —! Pagailêki! — Jis sugriûva prie Senutês kojû.

Senutê

Bus ir vergams dâr išvadâvimas!
Tâ numanik ir drîski kilt patsai gîvibén.

U 3 d a n g a.

Rûtos išleisti Vîdûno râstai.

Filosofiko turinio:

Visatos Sâranga	1907. mt.	—,50	Mk.
Slaptinga 3mogaus Didibê	1907. mt.	—,80	"
Mirtis ir kas toliau?	1907. mt.	—,60	"
3monijos kelias. Antras leidimas . .	1914. mt.	—,50	"
Likimo Kilmê. Isparduota	1908. mt.	1,—	"
Apsišvietimas	1910. mt.	—,80	"
Gimdimo Slêpiniai. Antras leidimas .	1919. mt.	2,—	"
Mûsû Uždavinîs. Isparduota	1910. mt.	2,—	"

Laikraštiai ir apisakos.

Jaunimas, mînesinis laikraštis

1911., 1912., 1913. ir 1914	mt.	2,40	Mk.
		rištas	6,50
Naujovê	1915. mt.	2,—	"
Kaimo Didvîris	1914. mt.	—,20	"
Enokas Arden	1918. mt.	1,20	"

Drâmos ir mystêrios.

Probotšiûn Sešêliai. Drâmu trilogia .	1908. mt.	3,—	Mk.
Têviškê. Vienveiksmis dram. veikalas .	1908. mt.	—,50	"
Amžina Ugnis. Drâmu trilogia . . .	1912. mt.	5,—	"
		rišta knîga	15,—
Mûsû Laimêjimas. Mystêria. 3-veiksm.	1913. mt.	1,50	"
Lietuvos Pasakelê. 1-veiks. dram. poêmâs	1913. mt.	—,60	"
Sigutê. Vienveiksmê mystêria . . .	1914. mt.	1,—	"
Ragana	1918. mt.	2,00	"
Vargas ir Besotis. 1-veiksmis 3aismas	1914. mt.	—,50	"
Vergai ir Dikiai 4 veiksmû tragaida .	1919. mt.	4,00	"

Komêdîos.

Kur prots. 1-veiksmê komêdia . . .	1907. mt.	—,50	Mk.
Piktoji Gudribê. 1-veiksmê komêdia .	1908. mt.	—,50	"
Jonuks. 2-veiks. komêdia	1908. mt.	—,50	"
Birutininkai. 2-veiksmê komêdia . . .	1910. mt.	—,80	"
Numânê. 1-veiksmê komêdia	1912. mt.	—,50	"
Smarkusis Kruša. 1-veiksmê komêdia .	1913. mt.	—,50	"

Dainos su gaidomis.

Lietuvos Varpeliai. 33 dainos ir giesmês	1909. mt.	1,—	Mk.
Lietuvos Aidos. 55 dainos	1804. mt.	3,—	"

Lietuviû kalba.

Vadovas Lietuviû kalbai pramokti.

Isparduota 1912. mt. 3,— Mk.

Otto v. Mauderodê's išleista:

Deutsch-litauischer Wortschatz . 1916. mt. 2,00 Mk.

Lituaniros išleista:

Litauen in Vergangenheit und Ge-
genwart 1916. mt. 3 00 Mk.

Rengiama išleisti:

Jûrû Varpaî, trijû veiksmû mystêrîa. — Sâmonê, filos.
veikalas.

Visos nerištiosios pirm 1918. mt. išleistos knîgos bus nuo dabar
skaitomos 50% brangiau.

Luobus papuošê Ad. Brâkas, Klaipêdoj
Spaudê Si veikalâ Otto v. Mauderodê, Tilžêj.

